

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

A MANUSCRIPT MISCELLANY

BY H. BRODY, Prague

A. The Manuscript and its Contents.

ABOUT ten years ago my friend Dr. Samuel Poznanski was good enough to send me for use a manuscript which was then in the possession of the Karaite Ne'eman in Eupatoria and to whom presumably it still belongs. The manuscript contains many poems and letters in prose and rhymed prose whose authors belong to different times and countries. In the beginning my interest centered mainly in a series of partly unedited, partly altogether unknown poems by Gabirol, Moses Ibn Ezra, and Judah ha-Levi; but gradually I found that the works of the other authors also deserve attention. On the basis of notes which I jotted down during my perusal of the manuscript I was enabled to draw up the following description, which is so couched as to give the scholar sufficient information about every single piece. The description, I venture to hope, will not suffer from the historical, biographical, and bibliographical data, which I thought fit to add to it.

There is not much to be said about the outward appearance of the paper manuscript in octavo. It belongs to the first half of the seventeenth century and comprises 168 leaves. Fols. א—י are numbered with Hebrew letters, while the following are provided with Arabic numerals: 11—21, 33—74, 74a, 74 b, 75—99; the rest of the manuscript, through the fault of the binder, fell into such confusion that, for the purpose of description, I was forced

to adopt a new pagination for the leaves 100—178, and this pagination is the only one used in my notes. The materials in each of the following parts of the manuscript are closely connected: Fol. א—21, 33—44a, 49—80, 84—99, 101—104a, 106—113, 114—119, 120—133, 134—135, 136—137, 138—139, 140a, 142—149a, 153—155, 157b—158, 162—178a. To make the description more clear and distinct I have divided it, in accordance with the contents, into twenty-eight groups, which are designated I—XXVIII.

Fol. 44b—48b, 81a—83b, 141, 149b—152b, 156a—157a, 159a,—160b, have been omitted from this description. Fol. 100, 105a, and 161, contain notes by a more recent hand which are without value and difficult to read or altogether illegible. On fol. 44a is found the name of a former owner שלי הצ' שמואל בהר"פ נאמן.

After these prefatory remarks let us proceed to indicate the contents of the manuscript.

I. Fol. אa—בa: מרורות הזמן, Abraham Bedarshi's *חרב המחהפכת* with both concluding verses, which, designated as סימן, indicate the number of verses in the poem. The antecedent verses (מביט יאור) found in the edition of G. I. Polak (appendix to *חותם תכניה*, Amsterdam 1865) are wanting here.

II. Fol. בa—11a: שיר שחבר הנבון הר' סעדי' לונגו, a poem in imitation of Bedarshi's *חרב המחהפכת*, likewise consisting of 248 verses. Beginning: בן יחד צבא כוכבי; at the end two verses (not designated as סימן); תמים דעים etc.

III. Fol. 11a—15a: correspondence between Solomon Ibn Labi and Joseph Ibn Yahya (the parts attributed to Ibn Labi have been composed by Solomon da-Piera;

comp. my *Beitraege zu Sal. da-Piera's Leben und Wirken*, Berlin 1893, p. 10, n. 1). The correspondence consists of the following parts:

a) מנחה שלוחה לחכם מאישטרו יוסף ׳ יחיא (the superscription quoted by Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XV, 55, notes the following: בשם הר׳ שלמה ׳ לביא ז״ל עשאו המחבר ז״ל; the מחבר is da-Piera), beginning: אם כל שמי כוכבי וכול: thirty verses together with the acrostic quoted by Steinschneider, *l. c.*

b) ה׳ אל שלמה בחלום: ויאחר תשובתו ושלחתי לו שיר תמול נראה, three verses.

c) וגם הוא יצא יצא לקראתי כי לא יכול להתעלם עוד ושלח לי מעט צרי מומרת זמירותי וכה אמר, three verses, beginning אשר אתו חלום משל ידמה.

d) ואחר יצא את העיר רודף (!) ואני נפקחו (עיני?) והגדלתי והוספתי אחריו שפתי רִננות ואערוך לפניו אשכר מְדַבְרוֹת רַעיוֹנִי; ותשורות שורות אשר שם בפי ובלבבי וכה דברתי אל לבי; then follows a poem consisting of 42 verses, beginning: חדשות לבקרים על אדמות, preceded by the following two verses as סימן:

לְכָבִי גִיל יוֹסֵף	בְּהַתְּדַעֵי יוֹסֵף
וְחִיל שִׁירֵי יִצְבִּיא	פְּרֵי דַעֵז יוֹסֵף
צָעִיר יָמִים עוֹלָל	קָחָה שֵׁי שִׁיר מְלָל
לָךְ אָמַר לְבִי ² .	לְהוֹדוֹת וּלְהַלָּל

(The last word, an allusion to the name of the addresser—Labi — yields at the same time, in its numerical value (42), the number of verses in the poem.)

e) עוד לו על אשר הכינתי השירים הנז' ימים מספר טרם בואו, the following 2 verses:

¹ MS. בהתודעו; comp. Gen. 45.1.

² The manuscript is unvocalized throughout; I have added the vowels in this piece and also in the pieces that follow.

קְלִמְעֵי הַעֵת בָּאוּ לְשֹׁבֵר בְּרִשִׁיר בֵּיתָה יוֹסֵף
 שִׁיר הַתְּקִינּוּ וַיְכִינּוּ אֶת־הַמְּנִחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף.

f) ויהי כהשמע דברי אלה לפני החכם הנז' אנכי העירותיו ויתעורר ולא יכול להתאפק יוסף מהתרפק על דודי המתרפקים על דל שפתיו לשמוע (בקולו) [r. בקול] מדבר אליו ויקץ כישן יוסף ויאסוף כחול צבא משליו יחד יבואו גדודיו ויתן ביד עבדיו ארוחת רנניו ותשורות חידותיו ויביאו לי מנה אחת אפים כמתנת ידי כי רבה היא מה יקרו דבריה מאלפי זהב ומה עצמו ראשיהם הנה הנם. This superscription is followed by a) two introductory verses, beginning לשלמה עול ימים; b) a poem beginning מות אחרי מות כחום יציץ זרעים אחרי מות ממחצב סימן for the number of verses, beg. הר אור וצר (42—בלי rhyming word).

g) Without superscription: כאור שמש אשר על חוג מרומות, again 42 verses, the סימן following begins thus כנלכד בקרוב אל יד אדוניו; the reply of Ibn Labi.

h) עור לו, i. e. Ibn Labi to Ibn Yahya:

בְּשׁוּרֵי מַחֲזֵה שִׁירְךָ כְּרוּבֵי אֲנִי רוּחַ וְלֵב לֹא נִשְׁאַרְדְּבִי
 וַעֲת אֲשָׂא לְךָ עֵינֵי וְלִבִּי תַּחֲי רוּחִי וְחַסְלִבִּי בְּקִרְבִּי.

IV. Fol. 15a—20a: Poems by Solomon da-Piera, as follows:

1. שלחתי לאח החכם הר' משה גבאי כשהסכים לשוב לביתו. לשמעאל; comp. Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XVI, 86. Next a short poem of 14 verses, beginning וזמן לנהי והי פתח שערים; then follow two introductory verses:

יְהַלְלֵפִי לְךָ שְׁפֹתֵי רִנּוֹתֶיךָ בְּמִסְפַּר מְהַלֵּל אֶל מַעֲרְבוֹתֶיךָ
 יְדִידֵי כֵן אֲבָרְכֶךָ בְּחַיִּי⁸ בְּקוֹל וְזִמְרָה וְשִׁיר מֵאֶה בְּרִכּוֹתֶיךָ

³ Comp. Gen. 41.57 and 43.24.

⁴ Gen. 43.25.

⁵ Ps. 39.4.

⁶ Comp. Ps. 63.6.

⁷ The hundred benedictions which are to be recited daily (Menaḥot 43b).

⁸ Ps. 63.5; MS. אברככה.

This would imply that the laudatory poem beginning *דודי* originally numbered 100 verses, but now it contains only 96, four are wanting. The סימן of three lines begins with the words *חמשים שערי בינה חסרים*.

2. לא' מן החברים הנברר להיות עד נאמן בקהל פלוני, a sharply pointed epigram of the kind often met in da-Piera's writings (comp. my above quoted *Beitraege*, p. 14); it reads:

יָדִיד מִחֶסֶד מְתִי אֶמֶן נִתְנָהּ לְעַד נְאֻמָּן בְּתוֹךְ קֶהֱל וְעֵדָה⁹
יְמוֹת עוֹלָם זִכָּר כִּי כֵן יְקִימוּן לְעַד הַגֵּל וְעֵדָה הַמְצַבָּה¹⁰.

3. וכתבתי לשלם המעולה הר' פלו' קבל פני בחרוזים מספרם. כ"ח לאשר לא כתבתי לו דברים נחומים בעבור עליו סופת (הפרוד) לבי. Beginning: הן [פכות] הזמן ונשתנו עליו סדריו ואען ואומר לבי, 9 introductory verses, then the סימן נחלה, beg. בקרבי יאלה, 5 verses, whereupon follows the laudatory poem proper consisting of 90 verses, beg. ביום אפו. The same poem (up to l. 3 of the introductory verses) occurs also fol. 104a with the same superscription (קבל פני for קבל עלי), in which the addressee, בנבנשת רון ויראל בן, is named.

4. לו הריו¹¹ בקצה יאור מצרים, 33 verses without superscription and the following סימן:

נְטַעֲי אֶהְבִּינוּ כְּצִיץ שְׂדֵי צָמְחוּ וְהָיָה הַנְּדוּד מְגֹל
אֵיךְ נִשְׁאָרוּ שְׂרָשֵׁי יְדִידוֹתָךְ תוֹךְ מַחְנוֹת רוּחֵי וְעַד הַגֵּל¹².

According to Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XV, 78, it was probably addressed to Vidal ibn Labi.

V. Fol. 21a: תפלת ר"י בעל התוספות (!) בלשון תלמוד ע"ס תשר"ק, the well-known prayer of R. Ephraim of Bonn

⁹ Prov. 5.14.

¹¹ MS. הריב.

¹⁰ Comp. Deut. 32.7; Gen. 31.52.

¹² Gen. *ibid.*

(תא שמע מרי עלמא צלותא), breaks off fol. 22b at the words מדויל (מדויר) (ms.) ידיה לישתלים בגיריה גיראה.

VI. Fol. 33a: להר' משה ן' עזרא ז"ל. Beginning אני גבר יגון פרוד דחפו, 29 verses. Comp. Appendix *sub* II,1.

VII. Fol. 33b—36b: להר' יאודה הלוי ז"ל, featuring the following poems:

1. נקרא לא מתמול, Diwan¹³ I, p. 1, No. 1. Variants: l. 4 נקרא for נקרה; l. 8 מפיו for מפי; l. 10 במרומים for מרומים; l. 17 יהא לך מעט for יתן לך.

2. לך השר, Diwan I, p. 107, No. 74. Variants: l. 4 קראוני for קראני; l. 19 דלת for פיה; l. 25 נחתם for נחתם; l. 27—30 as a separate poem with the superscription חטאות תנואות; l. 28 חטאות for נואות.

3. עמוד כמעט, Diwan I, p. 65, No. 49. Variants: l. 3 תשאל צרי פה for תשאל צרי פיך חלאים; l. 4 תשאל for תשאל; l. 5 חלואים for חלואים; l. 6 ולרפויי... תחזיק for וכל רפאי... מחזיק; l. 10 רפה for רפה; l. 11 עינך for בגדי; l. 13 חצך for עינך; l. 13 מרצוניך for מרצונך; l. 14 מותי... אפך for מותך... אנך(?); l. 16 ותתאור for ותתאור; l. 20 יהיו for יהיו; l. 21 לא for לא; l. 26 מפליאות for לו שבאים עם שבאים; l. 30 מפליאות for לך שבאים עם שבאים; l. 31 מפליאות for מפליאות; l. 34 מרשא (marked as erroneous by a point placed above it) for מרשא; l. 38 מרשא for מרשא; l. 50 ירד for יגאה; l. 51 וחתפאר for וחתפאר.

4. בלבי סוד, Diwan I, p. 3, No. 3. Variants: l. 2 ארימנו for ארימהו; l. 3 יקרא... קריאו for קרואו... אקרא; l. 5 גלעד... נשאו for גלעד... נשאו; l. 6 נשאו for נשאו; l. 7 לבכי for לבכי; l. 8 יהי ביתך for יהי ביתך.

5. לך מעטה, Diwan II, p. 273, No. 52. Variants: l. 1 ככל for ככל; l. 3 בשפתותיו for ככל.

¹³ Where no editor is mentioned the reference is to my edition of the Diwan.

6. יונת רחוקים, Diwan (Luzzatto) 2b, No. 6. Variants:
 1. 5 ופני... קנך... אהלך for ופנה... קונך... אהלי... בערו 6. 1.
 בערך 7. 1. 7; פעלך for מעלך 7. 1. 8; תשיבי for תראיבי 8. 1. 11
 באף... החריבי for באך (!)... החרבי.

7. שובי יחידה, Diwan (Luzzatto) 2a, No. 5. Variants:
 1. 2 תמיד for סביב 2. 1. 4 אלי for עדי 4. 1.

8. הרף בונה

9. ידיד הדור

10. ידידי הזמן חודש

} comp. Appendix *sub* III, 1–3.

11. כבר הלבישך, Diwan I, p. 98, No. 69. Variants:
 1. 3—4 wanting; 1. 6 חין for חן; 1. 9—10 wanting; 1. 12
 הכחירו (or הפחירו?) for החרירו; 1. 15 לבבם for לבבות; 1.16
 יכלו for יוכלו לעמוד 20. 1. 17 שמי for שמו; 1. 20 ורוב for ובו 1. 1.

12. הוי הלומדים, Diwan, II p. 216, No. 3. Variants:
 1. 2 האל קראו for אל הם קראו; 1. 3 החכמה for חכמה.

13. יונה תקן, Diwan, I p. 164, No. 110. Variants:
 1. 2 על אמריה for לאמריה; 1. 4 כמקרה for כמקריה; 1. 8 עלי
 for על; 1. 9 ימים for ימי; 1. 11 קצו for קצצו; 1. 12 מיום for
 ימים; 1. 13 עברי for עברים; 1. 21 נדיבתי ה' for נדיבתי; 1. 24
 סתריה for סדריה; 1. 29 ובה חכמה for ובהחכמה; 1. 33 דומם for
 שומם; 1. 34 ישעשע for תשעשע; 1. 37 עטי for עטה; 1. 49 ערכו
 for ערכה; 1. 50 is followed by a line wanting in the editions:
 גם לא אאוה הון עפריה; 1. 52 אכן for לא אחמור צורת עפריה
 וואני; as 1. 69—70 the MS. has:

נפש אשר תקום ותתעורר טרם פקודתה יעיריה
 דרך תשובה שאלה מאל יפתח אלהים לה שעריה.

VIII. Fol. 36b—39a: להר' שלמה ה' גבירול ז"ל, con-
 sisting of the following poems:

1. אמח לאיש

2. תבורך יה

} Comp. Appendix *sub* I, 1—2.

3. שירי שלמה, I, p. 37, No. 24. Variants: 1. 2 אעלח ובמה for אעלוץ רעי ובמה; 1. 4 תערוך for תעריך; 1. 6 נסתה for כסתה; 1. 8 פותחת for פתחה; 1. 9 כבוד for בעוד; 1. 10 מעלות שנבצרו for מעלתם נבצרו; and כרמי for בדמי; 1. 11 למוכחי for למופחי and שמעו for שמעה. 1. 12 reads here לא תשימני לראש הן האדמה אהבי משכלת; 1. 13 יורה for יקר and יורה for כורעה; 1. 15 יורה for יקר; 1. 16 כצרי for כצבי and אמרי for אמריו; 1. 17 כצרי for כצבי.

4. עצמותי הה }
5. ואהבתי ושברי שבלבי } Comp. Appendix, sub I, 3—4.

6. אחי תבל, Sen. Sachs, שיר השירים, p. ח, No. ד. Variants: 1. 4 להשמה for להאשימה; 1. 5 אשר ידע לבבי for אשר; ; 1. 6 זחלה for בחלה; 1. 7 והנני for והננו; 1. 10 תהיה for תחיה; 1. 12 נומה for יומה; 1. 14 ירדנו for ירינו; 1. 15 ארצו for ארצי; 1. 16 ואלקומה חמומה for ואלגומה וסמומה (?); 1. 17 בעת חמה for מאשכלות and מאשכול for והשכל; 1. 19 בבור for בשאוהו; 1. 20 נשאוהו for בעז חמה (or תמה); 1. 21 שפח for שתות.

7. עזוב הגיון, comp. Appendix sub I, 5.¹⁴

8. יריעות שלמה, came in here by mistake; the author is Judah ha-Levi. This poem was published in Diwan (Luzzatto), p. 16a, No. 41. Variant in 1. 7 שכניהם for עוניהם.

9. שמש כחתן, Sachs in the above-mentioned work, No. ב. Variants: 1. 3 יהרר for יחרר; 1. 4 ישתחוה for משתחוה.

IX. Fol. 39a—42b: the following pieces by Moses ibn Ezra (I have not noted the superscription, perhaps through inadvertence):

1. תבל תני לבך, Dukes, *Moses b. Ezra*, p. 100. Variants: 1. 2 מפי... יראה for מפני... ראה; 1. 4 לפתאים for הפתאים; 1. 6 חסתין for חסתין; 1. 10 בעליך for בעלך; 1. 16

¹⁴ Edited by H. Brody in *ha-Shiloah*, XXV, 557—58.

שמת... שבריך for כי כל... סחריך 1. 17; הרגתם for תנין 1. 19; תמותתך... יפיץ for תמתתך... יפיץ 1. 29;

2. מה נעמו.

3. מעשי ה'.

4. מימי זמירות.

5. אור ישעך.

6. מהרו נא.

7. מה לאדוני.

8. רעיה תמה.

9. עין בלי נומה.

10. סוד לבי.

11. יושבי בטח.

12. גואלי איך.

} Comp. Appendix *sub* II, 2–12.

13. עין אשר מחשוקה ראבה כי מדמי לב דמעות שאבה;
the first verse of a poem, the rest is missing.

X. Fol. 42b: להר' יאודה חריי בשבח הגביר עזרא beg.
כוכב משחקים ירד; comp. Appendix *sub* IV.

XI. Fol. 42b: להר' טדרוס הלוי ז"ל, an epigram consisting of two verses, beg. ה'ישלך צבי חן בחוד מקמור.

XII. Fol. 43a—44a: להראב"ע ז"ל, Abr. ibn Ezra's well-known lament נדוד הסיר אוני.

XIII. Fol. 44a: חידה, beg. יום אחד נדיב לאריסו אמר.

XIV. Fol. 49a—52a: Letters in rhymed prose by Solomon da-Piera¹⁶:

1. ברבות הטובה, consolatory epistle to one afflicted with sickness, signed פלו' אחיך.

2. עת ספור אדם כי ימות, consolatory epistle of a father to his son (was it composed in the name of a client?),

¹⁵ Edited by Deutsch in his description of MS. Vienna CVIII (then still in the possession of Hakam Reuben Baruk), *Literaturblatt des Orients* 1846, col. 565; for חזרה in verse 2 read מוזה.

¹⁶ Deutsch, *loc. cit.*, quotes the superscriptions to Nos. 3, 4, 8, 10, 21, 22, 23, and 31, as well as the verses registered under Nos. 21 and 22. I cannot discuss here the very essential variants.

end: אלדים יחנך בני חן ושכל טוב ורוח דעת עליך ממרום יערה : ממכון שבתו כנפש אביך.

3. כנפשך ונפש באהבתך שומר אמונים : על אדון כל הארץ . exhortation to a husband who neglects his wife, end:

4. כנפשך . . . יחיד ורבים הלכה כרבים . letter, end:

5. כרצונכם ורצון אחיכם : יורדי הים אדירים משבריו (?) in which disputes prevail, end:

6. בריך דיהבך לן : כנפשך המלאה לך ברכה ודעת, בכל הארץ זאת : בריך דיהבך לן . מודעת, ונפש באהבתך נאמן, לכל אשר תחפוץ מומן ; different from a letter with a similiar beginning in a Prague manuscript, a description of which I intend to publish in the near future.

XV. Fol. 52b—80b: Various pieces by and to Abraham Bedarshi.

1. בתי הנפש שקול , וידוי שקול , entitled בית אל , also בתי הנפש , a Bakkashah otherwise known under the name בקשת הלמדין , beg. : לך אלי : בית אל מים , בגלגלי זבולי , with the concluding verses .

2. [a word wanting] בנערי בהתפש תורת אלדינו ויתעלה העליה בעלילות צרינו וקמינו מהר למצוא חן במדבר נאווה דברים ערבים יפוצו לו ממעיני מכאובים ונעימים נפלו בחבלים ; מגוית הארי והדוב רדה הרבש ומעו פצעים הוציא מתוק an elegy in rhymed prose. Comp. H. Gross, *Gallia Jud.*, p. 101; here the piece begins with the words: ואיככה כתנות האדיר עמוד הימני נר ישראל אדוננו וקננו דון אישתרוג דצגבאי , the beginning seems to have been omitted by mistake.¹⁷

3. על שמועת פטירת הנבון והנעלה דון בנפוש רוג'ינו : בבדריש י"ע הציקתהו רוח התלאות לזכור האבל הכבד שבר השוע האדיר עמוד הימני נר ישראל אדוננו וקננו דון אישתרוג דצגבאי

¹⁷ The superscription, according to the Catalogue of Manuscripts in the British Museum, III, 247, reads as follows: [r. העלילה] עליה [העלילה] . . . בנערו . . . תורת אלינו ותגולל עליה [העלילה] . . . איכה ואיככה אל אלים י"י אור : בעלילות צרינו . . .

נ"ע ובעבור כי השאיר אחריו אדוננו הנ' גבר חכם מסתפח בנחלתו רב על ביתו בחור מורם מעם כולל החמדות אוצר הסגולות אחינו חתנו ונכדו ר' אברהם בן כבוד החכם גבירנו דודנו ר' שלמיה ז"ל ונאסף גם הוא אל אביו אחר ימים מועטים ולא יכול אדוני לקונן בימים ההם על שניהם כי עודינו נער ובבא מקץ שנים שמועת הנכבד הנ' קרובם ואיש ברייתם (העירעו) [העירהו] שפע המכאובות לשפוך מטרות זעף ולהגיר אבני חרדה ויתן את קולו בבכי ויקונן עליו המליצה הזאת וכלל בקינותיו שני המכאובים הגדולים הנ' וכה אמר. The poem consists of the following pieces: a) נודו (rhymed prose); b) אלי זנוח (?) תנים (50 verses); c) לנפש נודרה מפחת (3 verses, published in *Orient* 1851, p. 281 and 369; Appendix p. 24); d) ארץ אשר עפר (rhymed prose); e) לפיר פיר וכדורי יגון (rhymed prose); f) אי לך ארץ גרה (5 verses); g) שומו ואקום ואקרע את מעילי (2 verses); h) על בית נדיב נועל מיום שחרב (2 verses); i) בבור מות אהה מגל שלחתו (rhymed prose); j) ילדי יום תורתכם בינו (3 verses); k) חשן ומשפט אובדים ונרחים (rhymed prose; done by אברהם בר יצחק). Thereupon follow these concluding verses.

בְּמִשְׁלֵשׁ מִשְׁכָּנוֹת רְעִי פָּרְצוּחַ¹⁸ זְמַן פָּרַץ וְהִבְעִיר אֵשׁ וְעֵצִים
בְּלוּחַ מִסְפְּדֵי שְׁמַתִּים וְנִקְרָא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ בְּעַל־פָּרְצִים¹⁹

Comp. H. Gross, *Gallia Jud.*, p. 103 f., No. 12—14.

4. היה הנה משורר א' מפרובינצה שמו ר' שמואל השלוני²¹ בהיות בעיר הזאת²⁰ הארם הגדול ר' טודרוס הנ' ויהיה בינו ובין אדוני קצת שיר ומליצה ובתוכם כתופס מאהבה על קצת זרויות היו צבי שירך ימתק (15 verses); b) נזר מזירי עם וציץ מנזר (2 verses); c) בטח בדר תשכון (rhymed prose; ends (אברהם בר יצחק בדרשי).

¹⁸ Read פִּרְצִים.

¹⁹ II Sam. 5.20; I Chr. 14.11.

²⁰ Perpignan; comp. Gross, *Gallia Judaica*, pp. 460 and 655.

²¹ In a poem not contained in our manuscript.

5. יהיה כראות השלוני תפישתו ואם היתה דרך אהבה ומחוברת. להתנצלות כעס והתקצף ושלח אגרת כתובה פנים ואחור ממכתב שטנה ומרורות וענהו אדוני בזה הקונטרס a very comprehensive epistle consisting of the following 23 parts: *a*) ראו דמעת (11 verses); *b*) בנות שיר העשוקות (rhymed prose); *c*) שיר המאשר בהדר יפיין (3 verses); *d*) קום ברק שבה שביך (rhymed prose); *e*) חמתי אזרה (2 verses); *f*) לחוות דעי אואל (rhymed prose); *g*) עז מאריות מדבש מתוק (4 verses); *h*) מאז שמעתוך (rhymed prose); *i*) אשפתותיו בחרת לחבוק (2 verses); *j*) אמרתי כבר אכבדך (rhymed prose); *k*) זר מעשה שירך, אחר נסע דגל (2 verses); *l—n*) המשרת השירות (rhymed prose); *o*) חלילך חללת (2 verses); *p*) עוברי בעמק הבכא (rhymed prose); *q*) הלב הותל הטך (rhymed prose); *r*) תחת כאבים כפך מעלי הרחק (rhymed prose); *s*) ארבע נתיבות (2 verses); *t*) דברו עלי כזבים (rhymed prose); *u*) הנכנסים לפרס הזמרים (rhymed prose); *v*) אל תאמר נער אנכי (rhymed prose; ends בדרשי אברהם בדרשי נער אנכי (בר יצחק).

6. מצא בבדרש ר' אלעזר האזובי שחר פניו במנחת שיר וענהו. ככבי אדמה נקראו חכמי לבב 2 verses, beg.: אדוני וכתב לו comp. Gross, *l. c.*, p. 104.

7. *i.e.* to the same, namely Eleazar Ezobi, a comprehensive epistle consisting of the following parts: *a*) כפרה סוררה סורה הזמן (6 verses); *b*) ילדי יום במצודה רעה (rhymed prose); *c*) לרעש תמורות הזמן (2 verses); *d*) פלאות יחרון לבעל הלשון (rhymed prose); *e*) נבנוני לחשים (2 verses); *f*) יחרון לבעל הלשון (rhymed prose); *g*) אהכמינון לידוהי (2 verses); *h*) גבור יוצא לא בחנית (rhymed prose); *i*) אמרו לשירים (2 verses); *j*) ראו אוזב כתמר קם (rhymed prose); *k*) אם לא תוקיר (rhymed prose); *l*) האזוב אשר יוצא (2 verses); *m*) לא יותן זהב (rhymed prose); *n*) הוואל חכם לבב (2 verses); *o*) עבד אחיך (rhymed prose); *p*) נחתמו בצרור פשענו (2 verses); *q*) נגלגל

אברהם בר יצחק (rhymed prose, done by שחור בעולם (ברשי נסח החותמות (על הכתב); *r*) ראו נודד בכל עבר (rhymed prose); *s*) 2 verses).

8. בעת ההיא העתיק אהלו מן העיר הזאת אל צור הצר²². בבדרש שלח מתאונן על פרידת האהבים ועזיבת ההברה אל כצפור בודד: beg.: החכם הנכבד דון וידאל שלמה יצ"ו וזאת האגרת ends ברשי בר יצחק, על גג then concluding verses: *a*) כוכב האמים (2 verses); *b*) צבי רעים (2 verses).

9. מנגן בארוג: ויוסף עוד אדני שאת משלו והשיב לרב. קוריו היקר; the רב is Todros ha-Levi; comp. Mordecai Tamah, משכיות כסף (Amsterdam 1765) p. כ"ד a, where the verses are printed. According to our manuscript there is a lacuna between this and the preceding piece.

10. ויהי היום וישורר הרב עם גדולי חבורתו על משל ערבי. המציאו משורר מן הערביים לשבח מלכו בשני עניינים בחרבו ובעמו ויתנבא (בם) [גם] אדני בתוכם והעתיק המשל בשני הבתים הראשונים והוסיף השלישי(ת) לגלגל השבח על הרב ושלחם אליו וכה אמר, עין עטך בבכות נגידים יחדיו: beg.: according to this transmission of the text Bedarshi (אדוני) addressed these verses to Todros, but in consonance with the superscription in חותם תכנית (Appendix p. 26, where the verses are printed) Todros is the versifier and Bedarshi the recipient.

11. וזה השיר השיב הרב אותו בשתי אלו החרוזות (Todros to Bedarshi, so also according to חותם תכנית as quoted above; according to Gavison, עומר השכחה, p. קי"ט b, Bedarshi to Todros); beg. נצחתנו בשירים הערבים.

12. למה כבודך תעזוב, 2 verses, beg.: השיבהו אדני.

13. השיבהו הרב (Todros to Bedarshi, according to חותם תכנית as quoted above, Bedarshi to Todros), 2 verses, beg. מליצים נגדך שרי עשרות.

²² Deutsch, *Literaturblatt des Orients* for 1846, col. 564, reads: (אחר) חוצב; I fail to understand both these readings.

²³ For בבכות the edition has בבנות, יחדיו is found in both versions; read עטך עין בבכות נגידים יחדיו פי חרבך בשחוק משנאים יספרו.

14. יודעי זמירות ברורות: beg.: 2 verses, the shibboleth אדני.
15. ריח יקר בנו תחלף: beg.: 3 verses, ועוד.
16. שב אדני להעתיק המשל הנז' בחרוזות כל תיבותם יש בהם (thus again Bedarshi—a master in such artificialities—to Todros), 2 verses, beg.: (ברעוף): [ברעור] שרידים ירקדו.
17. היות: beg.: 2 verses, עוד להודיע למה בחר ברי"ש. ראשה בשם רב אבחרה רי"ש.
18. (Todros to Bedarshi, in keeping with the conclusion: הרימותי דבר אברם בדרשי; according to חותם תכנית as quoted above, Bedarshi to Todros).
19. לוי כלביא ויליד לביא: beg.: וענהו אדני באות למד ואמר, Bedarshi to Todros also according to חותם תכנית quoted above, where the superscription (ויוסף הרב באות ל') is intended to save us from the difficulty in which we are placed through the words לוי כלביא, which cannot refer to Bedarshi. The text לוי כלביא הוא וגור אריה in חותם תכנית is wrong, since every word is supposed to contain the letter ל.
20. לך לשון: beg.: 2 verses, וענהו הרב באות ההיא ואמר. לאברהם למקנה, end מלהטח לשונות.
21. ונודמן שדברו לפני הרב על שרש כידודי אש יתמלטו. ואמר הרב ששרשו ידד ואמר אדני ששרשו נדד ומצאתי במחברת שרש ידירותך גבירי: 2 verses beg.: רד"ק ששרשו נדד ושלח לרב אבחרה.
22. אחר שב אדני וראה במחברת השרשים מר' יונה נ' גאנח: 2 verses, beg.: ששרשו ידד כדברי הרב ושב ושלח לרב שנים אלה. מראות צבי הוד כי תשוקתך.
23. ויהי כי הקיפו ימי השמחה ועת ישועות בערב הפסח שלח אדני אל הרב שיר נמרץ ומליצה מפורת חדשה הולך בדרך ההגדה כ"ד, p. 7, משכיות כסף; followed by a parody printed in (comp. I. Davidson, *Parody in Jewish Literature*, p. 17, note 9). The succession of the constituent parts in our manu-

script is as follows: *a*) (אל רב) (לבי (לרב); *b*) כמה יקר והוד; *c*) שירתי מכירך ברוך (סימן) for the number of verses in the preceding poem wanting in editions); *d*) לא נעשה כפסח הזה; *e*) ואני על אחת כמה וכמה חדש; יכול מראש חדש. עברך I have not noted. מליצה מפחרת in the superscription means "rhymed prose", which is correct and not מפוארה as in editions.

24. ועוד היה הולך בחברת הרב איש נכבד מאד מתוק לנפש נקשרה נפש אדני בנפשו דון שאול בן שבתי חכו ממתקים וכלו מחמדים בחיר רחונים שאול: 2 verses, beg.: 2. וזה אשר שלח אדני אליו, printed in משכיות כסף, p. כ"ה a. Saul is probably the same of whom Bedarshi says in חרב המתהפכת, l. 181: ובספרר לשאול איש בריתי כליל חמדה צבי חשקי ועפרי.

25. יעדה=עדה הוד כוכב שבתי: 2 verses, beg.: עוד לו. 27. חותם תכנית in כוכב שבתי Appendix, p., 27.

26. פנינים לך וצופים בנגינה: 2 verses, beg.: עוד לו. 27. חותם תכנית, *ibid*.

27. עוד שלח לו אדני על שיר אהר אשר יסד הרב הנ' קראו =ראיתי שיר בלתך נאלח: 2 verses, beg.: מנחת קנאות וכה אמר in בראותי שיר Appendix, p. 26. לו here again refers to Todros.

28. וזה אשר שלח אל הרב הנכבד אחרי הפרדו מן העיר. אדם בעץ דעת בועת נגרשו: 2 verses, beg.: עורנו בברצלונה, after a Vienna manuscript communicated by J. Bergmann in *Monatsschr. f. Gesch. u. Wiss. d. Jud.*, 1898, p. 508, without statement as to whom it was addressed.

29. וזה אשר שלח אל הידיד הנ' בהפרדו ממנו לא הרחיק כבר... מאין מראות אלהים: 3 verses, beg.: (a word is missing, which is indicated in the manuscript by two points). The ידיד is Saul b. Sabbatai.

30. חברתך: 2 verses, beg.: וזה אשר שלח לו קרוב למלכותו; דודי מתקה ולי ערבה

ף, משכיות כס"ב, p. כ"ה b, to Saul, in *Monatsschr.*, *ibid.*, without addressee (in both ed. שפרה for ערבה). This piece is followed by the note: הנה זה סוף מה שנתחדש לו מן השיר; עם הנכבדים ההם ונתפרדה החבילה *sub* 32 ff.

31. וכבר עבר בגבולנו בחצר המלך הגדול אדוננו מלך ארגון וזקן אחד נכבד ורופא עם הגבירה דונה ברינגיידה שמו ר' יוסף; אלמרדי היה משורר גדול וכתב אליו אדני חרב המתהפכת. As to Joseph al-Meridi comp. מתים מוזמן נטשו l. 178—179.

32. עור לו, apparently to Joseph al-Meridi, but according to Pollak (חוטם תכנית Appendix, p. 25) to Todros ha-Levi: Gavison, who quotes the first four verses (עומר השכחה, p. c) קל"ב, does not name the author and only says that the verses are old (והם קדמונים). Neither Pollak nor Gavison offer a correct text, also the manuscript exhibits false readings, and so in deference to lovers of poetry and its forms, I make use of this opportunity to offer a corrected and revised text of this poem—a worthy specimen of its kind (P = Pollak; G = Gavison; MS. = our manuscript; errors in vocalization, numerous in P, are not recorded):

מִדְּעֵטָה עֵתְקָה ²⁵ וּמִדְּלוֹחָה	שׁוֹשֵׁן בְּבִין חוֹחָה וּמִלּוֹחָה ²⁴
הַסְּתוּפָה ²⁸ שְׁנֵעָר ²⁹ בְּצֵל צַחָה ³⁰	צִי ²⁶ שִׁיחָה חֶלֶף בְּצֵל צַחָה ²⁷
וַיִּשֵׁשׁ ³³ זְמִיר תַּחֲשֵׁב בְּפֶרֶחָה ³⁴	שָׁם חֶכֶה בְּשֵׁפֶת ³¹ כְּפִיר חֶחָה ³²
תִּגְבֶּה עֲדֵי תַת תְּאֵמִים שְׁחִידָה ³⁷	תּוֹרִיד ³⁵ מְתִי גָאָה וּמִמְשָׁחִידָה ³⁶

²⁴ Job 30.4.

²⁵ P עתך.

²⁶ G צא.

²⁷ I Sam. 10.2; P and G צחך.

²⁸ G נסחופפה.

²⁹ P שוער, G שעה.

³⁰ "In the shadow of thy clear words"; P and G have in the first half of the בצל צחך, in the second צחך צחך.

³¹ MS. כשפה.

³² Comp. II Kings 19.28; Is. 37.29. P כפי חכך, MS. כפירחך.

³³ P ישיש.

³⁴ P כפי חקך.

³⁵ MS. תכבד.

³⁶ "The great ones" (Ez. 28.14); the suffix is due to the play upon words.

³⁷ "Thou raisest thyself so high that the twins (the constellation known by this name) stand lower than thou". G תתן תמים שיחך, P תאמנים.

יָקוּב לְחַי יָדַיִם בְּנֵי־חֹקֶה³⁸ נֶפֶשׁ³⁹ יָקָר תְּשִׁיב בְּנֵי־חֹקֶה
 מְצוּפָה וּמִן תִּבְחַר אֲבֹטִיחָה נֶפֶשׁ, וּמְחִיל⁴⁰ תִּאָּבְהוּ⁴¹ טִיחָה
 בְּרֵאוֹת⁴² יְקוֹד שִׁירָה וְאֵשׁ כֹּחָה אֵיךְ מִנְתִּיבָה אִמֵּ⁴³ וְאֶשְׁכַּחָה
 לִי⁴⁴ הוֹדָה הָאֵצֶל וְלִי רִיחָה⁴⁵ מוֹל שִׁמְשָׁה אֶקוֹד וְלִירְחָה:

33. לו עור (to al-Meridi or—more likely—to Todros)

2 verses, beg.: לבבי חדלו שואות בצדי.

34. והולך רכיל אחד הגיד לאדני שזה הנכבד התרעם מעמק. 2 verses, שיר אחד משיריו ושקרהו חלום כחש לו וכתב אדני אליו, beg.: היגור נור אמר. The term נכבד here refers to Todros.

35. ותה אשר התנצל אליו השר הנז'. 3 verses, beg.: ידיד. Here Todros is called השר for the first time. במה אכף לך

ועוד מקץ שנים אחרי הפרד הרב הנכבד מעלינו ושובו ונבולו הוסיף היקר הנכבד דון נשיא להתעולל על דמיון הנז' אשר חדש אדני אל הרב בדרך ההלל מהללויה עד מהלל בתשבחות הוא מה שדלנו אדני בשירו ובחדש ההוא אחר הפסח חדש לו אדני שיר חדש על זה הדרך במה שעזבו הנכבד הנז' גם הוא וקראו מפני שנתחדש אחר עבור הפסח ושלא בזמנו פסח שני והקדים אלו החרחות. There follows a parody edited by Tamah, משכיות כסף, p. כ"ה b (comp. Davidson, *l. c.*, note 10 and 11). The introductory verses in the manuscript more correctly: דוד נד; the pieces מפני חטאינו and והשיאנו have not been entered in my notes.

37. חדש אדני פיוט לפורים בבדרש ושלחו משם בנרבונא אל החכם המעלה אוהבו הערב מסטרי קשלרי ושלח אליו עם הפיוט זאת האגרת בערב הפורים מעוררת ידירות ומחדשת חברה מענינא דיומא. The piyyut is missing, the letter which closes with יסרוני לא לנו לא לנו חלק בדוד ולא נחלה: אברהם בדרש לא נכסוף; from the contents I quote the following:

³⁸ "The young (the weakest) of thy thorns".

³⁹ MS. נפשי.

⁴⁰ Related in sense to ארמון Ps. 48.14; 122. 7.

⁴¹ So to be vocalized due to the pun.

⁴² P כראות.

⁴³ MS. מנתיבה—vocalized מנתיבה—may be right. P has הט for אט (Job 23.11)

⁴⁴ MS. and P כי.

⁴⁵ P רחך.

למעשה סנדבר, לא נחוש לאלף לילות ולא נחמוד צורת הלבת(?) ובלר [בילאר r.]. . . כל שירותינו שקולות והיו למאורות ואהבות לא עסתריותא וכרוג וקיקלר, שירים ערבים יורדים חדרי בטן בלי רשות . . . Concerning David Caslari see Gross, *Gallia*, p. 425; about Samuel of Salon above XV, 4 and 5.

XVI. Fol. 84a—94b: Poetical correspondence between Solomon b. Mubchar and Isaac Uziel, superscribed 'אלה דברי פי החכם חן החכם מאד נעלה לתהלה הר' שלמה ו' מובחר נר"ו אשר כתב להחכם השלם הר' יצחק עזיאל. The correspondence contains the following items:

1. Solomon to Isaac: *a)* זמרים רוקמו כל שר וכל גונן בשירך יחלים (4 verses, rhyming word וציץ); *b)* הוד והדר לך טוב להודות (3 verses, rhyming word פעם); *c)* Address (על הכתב): השולח בים חכמה (rhymed prose); *d)* צירים (rhymed prose).

2. Isaac to Solomon: *a)* ודבר פיו בשר לו לצאת לקראת שיחו (4 verses, rhyming word חשקך); *b)* אתמול בנגך שוטטו עיני לבב חשקי (3 verses, rhyming word פעם); *c)* שור הנדוד דוד אחרי רודף (5 verses, rhyming word און); *d)* שלפי ימיני עט אמרים מסגור (4 verses, rhyming word עני); *e)* כיתרון אור השמש (rhymed prose); *f)* Address: נדוד: שירותיו (יזוש) [חדש] עמדי (rhymed prose).

3. חולים בעטך ימצאו מזור *a)* : ואבני יקר תשובתו הנה הנם (5 verses, rhyming word און); *b)* על מה מתי שכל ברשת הזמן (4 verses, rhyming word עני); *c)* אוי כי בני יום לאצילי בין (4 verses, rhyming word עולל); *d)* ראו הולך בנו ערום ויחף (riddle on the pen 10 verses); *e)* כאשר ישאל איש (rhymed prose); *f)* Address: המעתיק אר"ש בצחות (rhymed prose).

4. מה תחרד דוד על זמן *a)* : וזאת תשובתו אליו (4 verses, rhyming word און); *b)* אתמול את קנה עטך רקמות (solution of the pen riddle, 10 verses); *c)* עת מחזי הדיו (4 verses, rhym-

ing word (קמה); *d*) מי האיש החפץ דעת (rhymed prose);
e) Address: הלא און מלים תבחן (rhymed prose).

5. ופרשת עטו היוצאים לקראתו לרוץ במרחב התשובה:

a) העת ראותי בין תשובת שירך (4 verses, rhyming word (קמה);
b) אני תכין קסתך וכתורן עטך (3 verses, rhyming word (חובל);
c) לך אשאל מקור שכל ובינה (riddle on the reed from which
the pen is cut, 2 verses with the rhyming word (בריאה);
d) אם יתקע שופר בעיר (rhymed prose); *e*) Address: השם
עבי הזמיר רכובו (rhymed prose).

a) ענו מלאכי אמריו לעומת מסגרת חרוזי (3 verses, rhyming word (חובל);
b) בידך (solution of the reed riddle, 2 verses
with the rhyming word (בריאה); *c*) ילדי זמני יחירדוני (7 verses,
rhyming word (מעלה); *d*) עת עלי שיחך נושבה רוחך (3 verses,
rhyming word (דרור); *e*) בראותי בחזותי שפעת מי הדיו (rhymed
prose); *f*) Address: אולו מים מני ים (rhymed prose).

7. ורוח דעת צרר בחפני התשובה: *a*) זך וישר ובר (3 verses,
rhyming word (דרור); *b*) מימי תבונתך מליך (2 strophes of
3 lines each); *c*) לא האמנתי כי ידובר בי (3 verses, rhyming word
(מוסר); *d*) לא נכחד קשט דברי אמת ממך (rhymed prose; con-
tains: דוד אחד קדוש מן החברה חולב דבר בינה ומחבץ חובצין הח'
יסר אר"ש על מכונה (הנעלה הר' יאושע שונצין נר"ו
(rhymed prose).

8. לרוב [לרים? r.] ומה דמות ערך זמיריו למעניהו: *a*) עבותי מענה נקשר
(3 verses, rhyming word (מוסר); *b*) לא
כי יזלו עבים מטר (2 strophes 4 lines each); *c*) נתנו חגים ויום מנוח
מליך (2 strophes 3 lines each); *d*) אם חוג רום (2 verses consist-
ing of monosyllables, rhyming word (בן); *e*) כשבט מושלים שבט
עטך במלכות זמירים (2 verses, rhyming word (סרבים); *f*)
ביום השבת נכנסין בעלי תריסין (3 verses, rhyming word (כן);
(הנעלה הר' יאושע שונצין נר"ו
(rhymed prose); *h*) Address: על זאת יתפלל כל איש (rhymed
prose).

9. ואלו אמרות טהורות מאתו: *a)* על בן או בת (2 verses consisting of monosyllables, rhyming words); *b)* ככל (2 verses, rhyming word); *c)* שכלך (סרבים) מדע וממך מלכים (2 verses, rhyming word); *d)* עטך קנה בושם (3 verses, rhyming word); *e)* לאיש שמך דורש (2 verses, rhyming word); *f)* אם רוח המושל תעלה עליו (ככר) (3 verses, rhyming word); *g)* Address: מי האיש החפץ טוב טעם (rhymed prose).

10. תשובת ימין עוז הח' הר' יצחק עזיאל נרו': *a)* גשם בצמד (2 verses, rhyming word); *b)* תוך (ככר) מנגינות חבקע הר בינות (3 verses, rhyming word); *c)* הן כל אלה (6 verses, rhyming word); *d)* יפעל עטך (rhymed prose); *e)* הן לשבט מושלים (rhymed prose).

11. ואלה שמות בני שיריו הבאים להשמיע דבריו: *a)* שירך (ככר) (6 verses, rhyming word); *b)* עטך (כרמים) (2 verses, rhyming word); *c)* שלומי אמוני (2 verses, rhyming word); *d)* עוקר הרי הרים וטוחן זה (rhymed prose); *e)* בזה (rhymed prose).

12. אף על זה פקח עיניו להשיב שולחו דבר ויען ויאמר: *a)* (כרמים) (2 verses, rhyming word); *b)* (כתמים) (3 verses, rhyming word); *c)* האם (פּוּרֶק) (2 verses, rhyming word); *d)* מלקחך מורה (4 verses, rhyming word); *e)* אופן בהיר נושא (rhymed prose); *f)* Address: נשמה עליונה (rhymed prose).

13. זמן יחרוך שערך *a)*: ולא אחר עטו מלענות חבונות (2 verses, rhyming word); *b)* אף כי זמירי כמוץ בפני (פּוּרֶק) (4 verses, rhyming word); *c)* הגר הידעת נכה (riddle on the pen, 2 verses with the rhyming word); *d)* (זולל) (2 verses, rhyming word);

e) שמעוני אחי ועמי: Address: (rhymed prose); *f*) יקר מזולל הוציא (rhymed prose).

14. קנה בידך כדרור לעוף *a*): וכתב אשר נכתב בימינו (solution of the pen riddle, 2 verses with the rhyming word (זחל); *b*) והלח טרף בשר צחות טורף (2 verses, rhyming word זולל); *c*) תליי וקשתי בעת אשא וחץ אאביר (7 verses, rhyming word חיה); *d*) מבינתך יאבר נץ (rhymed prose); *e*) Address: אנוש כחציר ימיו (rhymed prose).

15. אם עיר מליצים בלי חומה *a*): ורוח מביטו יעננו (6 verses, rhyming word חיה); *b*) פו זמיריך ועינו (10 verses); *c*) שבתי וראה תחת שלש (rhymed prose); *d*) Address: אם ימדו: שמים (rhymed prose).

16. אם אנוש יתן רכושו *a*): ומפתח שפתיו (10 verses); *b*) סחרו רגלי מעגלי מעקש (3 verses, rhyming word כסל); *c*) התקדרו בינות חסר לב (3 verses, rhyming word likewise כסל); *d*) כל רעיוני פחדו מקול הקורא (rhymed prose); *e*) Address: שכל טוב יתן חן (rhymed prose).

17. אחר זה הפסיק הנדוד ביניהם ונפסק חוט שני שפת דעת ומטר הזמירים לא נתך ארצה עד צאתו מבור מבור (sic!) השבי חמסי על אוילים לעגי שיר *a*): שדרש את ידידו בטורים אלו כי יפלא בעיני שארית *b*) (בעירם); *b*) כי יפלא בעיני שארית (8 verses, rhyming word הידיעה (rhymed prose).

Of the 17 pieces, Nos. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 are signed by שלמה ה' מובחר, Nos. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, and 17 by יצחק עחיאל.

XVII. Fol. 94b—98a: Various poems by and to R. Eli, superscription: להחכם הנעלה הר' עלי נרו'.

1. ויחשבה עלי: accompanying letter to the following poem, rhymed prose, finished:

אלף אלפים שואפים נופת צופים שפתיו מר דרור נוטפים
 ביתו לוועד לחכמים לו יתקבצו כלם ונאספים

22 verses, in alphabetic order, arranged so that at the beginning of every verse the corresponding letter is employed in its verbal meaning. Verse 17 reads: פה הללה אתמול לדוד ת- תן הרבבות לו והאלפים, probably in allusion to the one praised, in which connection 1 Sam. 18.8 is employed ingeniously.

3. ועוד לו א"ב אחרת טובים השנים מן האחר. a similar poem, 11 verses, at the beginning of each verse two letters of the alphabet; as an example I submit the first two verses:

אב לתעודה יקראו בשמו הכי מור ואהלים משפתיו נוטפים
גדלו ועמקו עד מאד הוד מעשיו ובני חלוף אל מחמדיו שואפים

4. א"ב אחרת על סדר תשר"ק, likewise 11 verses, example:

תשורה אין להביא מזהבי מעולפת במשכיות כספים
רקמות יובלו לפני מלכים לך שר ילכו שירים צרופים

5. א"ב אחרת על סדר א"ה ב"ש, likewise 11 verses, example:

אתאר אפאר זמירי ושירי והוד מאמרי במשכית כספים
בשי למלכים יחלו פניהם לך שר אקדם בשירים צרופים

6. בקעי אדמה את סגור לבך משכן הכיני ישרי עקב. 4 verses, every one of which begins with the letters בק and ends with the letters קב, wherefore the poem is designated as עיגול. The last verse reads: בקי הלא ידע ושואל מי; אבי שמו גרשון אני יעקב; should this be the one praised? Or should R. Eli also have been named Jacob? Or was the poem attributed to him wrongly?

7. להח' הר' עלי נרו' בהשיבו לח' הקראים. 5 verses, likewise an עיגול: every verse opens with רב and closes with רב; beginning: חלקת⁴⁶ שבא; בר השיר כאחד קש ובר.

⁴⁶ MS. מחלקת.

8. איך באנוש יתד, 2 verses, beginning: ועוד על הענין. במקום נאמן.

9. מה נפלאתה אהבתה לי, 2 verses, beginning: ועוד.

10. להח' הנו, (*i. e.* by Eli, but, as seen from verse 3, addressed to משה), 3 verses, beginning: השם נאות השיר חרב.

11. יסוד *a)* להח' הנו' ושלחו להחכם הר' מאיר אנגיל נרו' (10 verses); *b)* Address: יראה וירצה (rhymed prose). נגד המעתיק ארץ הצחות ממקומה.

12. כן באו אלי אמירי ספירי (Meir to Eli): *a)* והשיב (rhymed prose); *b)* נעים זמר ראיתיך מרומם (3 verses).

13. ועל הגדילו פה במשוררים השיב (Eli to Meir?): *a)* עבדי משוררי הזמן ימלוכו (39 verses, whereupon *b)* בלאט (3 verses, as סימן for the number of verses).

XVIII. Fol. 98a—99a: Two poems without superscription, the one by, the other to Meshullam da-Piera.

1. דגל אשר מאהלו נוסע אמרו הלגור או להשתקע, 41 verses; in verse 37 the poet mentions his name, according to verse 39 the poem is addressed to יצחק הגביר.

2. לעתיקים אשר כראי חזקים, the well-known poem, edited for the first time by Dukes in Blumenfeld's *אוצר נחמד*, II, p. 84.

XIX. Fol. 101a—104a: Various items by Solomon da-Piera, without superscription.

1. אני צלצל תרועתך ידירי להשמיע תהלתך ברעי, four verses, according to Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XV, 81, addressed to Vidal [ibn Labi].

2. ועוד הכרוב הסוכך נרו' על אשר יחלתי לשלוח אלי כתביך בלשון לעז כמה פעמים והוחלתי לדברך לא שב ריקם החילותי זה ימים לסדר על זה לכבודך חרחים מענה כולל וכי ארכו הימים וראיתי אני הדבוק הרוחני והשפע האלהי העוטרם אליך יתמלאון

לא נתנוך השב רוחך מהם להביט אל עיניי נקלי הערך כאלה עם כל זה ראיתי להשלימם ולהגיעם למעלתך ואם ידעתי כי לא תנקני והחשבני משיב דבר בטרם ישמע הן קלותי ונקלותי עוד מוזאת; תנו כבוד ללועזות בלעזם: thereupon follows the poem: 49 verses, and as סימן three verses with the rhyming word וגום, beginning: משורר לעשות חשב ויום (according to the סימן the poem should contain 50 verses, one verse is therefore wanting); comp. *Hebr. Bibl.* XV, 79 (where the reading is תנו תודה). and 81.

3. Very short poems with Tegniss rhymes: a) ביום (רפאתים, רפתים, 2 verses, rhyming word בתי זמירותי נתתים); b) גביר (לאות, אמרי נגידי שיר, 3 verses, rhyming word); c) מקול (הדרך, תהלתך הדרך, 4 verses, rhyming word ככב); d) זמירך (מצלות מס[וס]?, 8 verses, 1—4 with rhyming word זמירך, 5—8 with rhyming word צוללה); e) דברך לי דבר (ואגור, אוכל ואגור, 2 verses, rhyming word).

4. עבר בגבולנו אחד (sic!) הר' שמואל שמו בקי בסדרי הזון, 2 verses, וקולו ערב מאד והקדימני בתשורת שירו ועינתי ואמרת, beginning: נפשי לקול זמרת שפתך; comp. *Hebr. Bibl.*, XVI, 87.

5. ליקר הנבון ויראל בנבנשת בשובו בגבולנו אחר היאוש, 2 verses, beginning: לא האמין לבי אשר יזכה; according to Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XV, 107, addressed to Vidal Bonafoux.

6. נקרא נקראתי עם חכם מחכמי הגוים אשר הוצרכתי ללכת להקביל פני מעלתו והסביר לי פנים ברוב ענותו ומאשר ידעתי (2 verses); a) ננה פני הודך בקי בלשונו כתבתי לו אלה השירים; b) superscription ועוד בית שכינת בינתך; c) superscription בברכים כרעות ועיניים: ועוד רמו לשמו העצמי שחות (2 verses, end: והאיש גבריאֵל); d) superscription למול: גדול המעללים ורב המהללים: רמו לכנויו ההרותים; comp. Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XVI, 87.

7. אלכם אישים אקרא אחים גם יחד, four short poems: *a*) בחירות ומשלים יאור (3 verses); *b*) בחכמה או במוסר או בקנין לי ונחלים (6 verses); *c*) זמן השבית מתי מוסר בחלדי (5 verses); *d*) בלב יהנה אימה ברעת ומזימה אנלה תעלומה יסוד עולם על מה (22 verses).

8. זה אשר כתבתי לשלם המעלה דון ויראל בן בנבנשת etc., comp. the data above IV, 3.

XX. Fol. 106a—114a: Various items by known and anonymous authors:

1. Joseph b. Jaish, letter in rhymed prose against a certain Judah b. Gamla, beginning: כי ימצא איש נגוע (4 verses, rhyming word גמל) and a citation: עליו אמר המשורר דודים ראו (Immanuel, ch. 20); signed: יוסף ׳ יעיש כנור etc.

2. By the same, a letter to Eleazar ha-Kohen: *a*) Title: נטע נעמן אשר בין ההרסים פורח (rhymed prose); *b*) נקרא נקראתי בהר הגלבוץ (rhymed prose; the now short now longer periods close with מים); signed: יהוסף ׳ יעיש; *c*) צמאה כתר תורה וכתר כהונה... (2 verses); *d*) Address: כמה״ר אלעזר הכהן ז״ל (rhymed prose). ז״ל was added by the copyist who quite often allows himself such departures from his text; comp. the footnote to XXI, 13.

3. לעני חשוב כמת לה״ר חסראי ז״ל, beginning: דודי (from the introduction of the translation to בן אברהם בן חסראי, read therefore המלך והנייר).

4. למהריט ׳ יעיש נרו׳, 2 strophes of 4 lines each with the rhyming word צר, beg.: על אהלי שם צר.

5. למהר״ר אברהם בררשי ז״ל, the introductory verses to תכונ תפילתי (כרם חמד, IV, 59), אלף אלפין.

6. שירים ששלח הח׳ הנעלה כהר׳ חזקיה רומאן נרו׳ להח׳, an epistle consisting of: *a*) בטרם ארץ ארץ כי תמעול מעל (30 vdrses); *b*) הטבעו מוסדי זמירות

פאר הוד ישישים c) (חוקיה רומאן; rhymed prose, signed: c) (2 verses).

7. לאמור לנו תשובתך והבן: (probably a younger name-sake of the great poet, perhaps the author of שונא הנשים), 2 verses (comp.: another version in the introduction to בן המלך והנייר):

וְלִמַּת שְׁאֵלוֹ דְּבַר וְאָמְרוּ אָמור לָנוּ תְּשׁוּבָתְךָ וְהַבֵּן:
הֲרֵאִיתָ בְּחַיִּים מֵר מִמּוֹת? וְאָמַר בֶּן, וְהוּא: „לֹא” אַחֲרַי „כֵּן”!

8. למוהר"ר חנניה ו' יקר ששלח למוהר"ר שמואל יפה על. 2, דבר שאמרו לו שהיה קורא לו אוהב הריע בתומי הלכתי אהבתך כאח.

9. על קבר בן הח' כמה"ר י"ט ו' יעיש נרו'. (probably by the father of the deceased):

הַתְּקַדְּרוּ עָבִי לְבָבִי בִּיּוֹם עַל־הַרְרִי בְּתָר בְּנֵי עָלִיתָ⁴⁸
עַד נִטְפוּ גִשְׁמֵי דְמַעוֹת לְחַזוֹת⁴⁹ גְּדִישׁ וְקִמָּה בְּעֵלוֹת עָלִיתָ⁵⁰
כִּי אֶכְתָּבָה קִינִים וְהִנֵּה עַל־מְקוֹם קִבְּרְךָ אֲשֶׁר דָּרְדַר וְקוֹץ עָלִיתָ⁵¹

10. למוהר"ר יוסף ו' יעיש זלה"ה על חרבן ב"ה. (ורדרד, 3 verses, rhyming word). beginning

11. בעוד נצב להר' אליא ארוך זכר לחורבן. (בחרי אף 2 verses, rhyming word).

12. למוהר"ר יצחק אשכנזי ז"ל על מצבת בנו משה שנפטר. עורנו באבו:

כָּל־יּוֹשְׁבֵי תַבַּל בְּקוֹל מֵר שְׁאֵלוֹ מֵהַנְּחָשׁ שֶׁמֶשׁ בְּבִין עֲרַבִּים
וְאֹמְרָה לָהֶם בְּנֵי הִיָּה תְמוֹל⁵² מֵאִיר כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ בְּלַב שְׁמַיִם
חָשְׁכוּ פְנֵי מִשָּׁה פְנֵי חֲמָה⁵³ אֲשֶׁר עֵינָיו בְּיוֹנִים עַל־אֶפְקֵי מַיִם⁵⁴
הַיּוֹם בְּיוֹם שֶׁשִׁי לַחֲדָשׁ אָב שָׁנַת שֶׁל"ט אֱלֹהִים עַל־יָפֶה עֵינָיִם.

⁴⁷ Published in ס' מלחמת החכמה והעומר ערכים which is part of Constantinople 1543, fol. 7a.

⁴⁸ Gen. 49.9.

⁴⁹ = בחזות.

⁵⁰ Job 5.26.

⁵¹ Hos. 10.8.

⁵² MS. חמול היה.

⁵³ Comp. Baba Batra 75a.

⁵⁴ Cant. 5.12.

13. להר"ש דפיאיירה ז"ל ששלח לרבי'ל שעשה לו רכילות, the well-known epigram beginning תעקוץ הרבורה (אוצר) אם הרבורה תעקוץ (אוצר) II, 194, and elsewhere), which Steinschneider, *Hebr. Bibl.*, XIV, 97, would like to ascribe to Bonfid without adequate reason.

14. על מצבת קבורת רבינו תם זלה"ה :

ציון הלז על-מי נהיה	אם ישאלו אנשי קר'יה
על פירי-עקב בחר לו יה ⁵⁷	אכן מקיר תעק ⁵⁶ אויה

15. Without superscription: 2 verses, beginning: אם
חברך רגיל אצלך; comp. No. 34.

16. Without superscription: 2 verses, beg. כל עת
אנוש; from Charisi, *Tahkemoni*, ch. 9; comp. No. 34.

17. להר' אלשקאר זלה"ה. 2 verses, beg.: לכי נא אגרתי
ומרחוק עמדי.

18. בואי שירי עוז מבצרי, 2 verses, beginning:

19. להר' ראובן בונפיד ז"ל, 2 verses:

אם תאהב לבי להפיר אוהבי	בין אויבי מופת ואות אודיעך
כי תחזה חכם דעה כי הוא לך	אוהב וכי תראה חמור שונאך ⁵⁹

20. אוי על פתאים, 2 verses, beg.: להר' חריזי ז"ל, from
the introduction to *Tahkemoni*.

21. בנפשי עברה, 2 verses, beg.: עור למ', from *Tahkemoni*, *ibid.*

22. Without superscription: 2 verses, beg.: יש עם
באבלם, Abraham ibn Ezra, ed. D. Kohn (Kahana), War-
saw, 1894, I, p. 35, No. כ"א, comp. Kohn, *ibid.*, p. 6.

23. על הזמן, 2 verses:

⁵⁵ Published by A. Schulman in *Measeph*, St. Peterburg 1902, p. 275.

⁵⁶ Hab. 2.11.

⁵⁷ Ps. 135.4.

⁵⁸ Published by A. Schulman, *ibid.*, p. 274, and also in *Literaturblatt des Orients*, IV, 729, with the reading להכיר נפשך להכיר.

⁵⁹ Ex. 23.5.

זמן ירוץ תמיד להגביר על־תביל לבקבת מי־זהב⁶⁰ וישפיל בקמשרה
ולכן אחי⁶¹ נפשי קחי מני עצה ועזבי בקמוסר ושמעני בקנרה⁶²

24. הן על פירדתך ששון לבי, 3 verses, beg.: לבן לביא (rhymes נפשי with ערשי, כוסי).

25. למוהר"ר יהוסף ו' יחיא זלה"ה על הרשב"א ז"ל, beg.: קרחה להרחיב כנשרים, the first two verses of the echo poem critically edited by Kaufmann in *Zeitschr. f. Hebr. Bibl.*, I, 24.

26. להר"ש די פייאירה ששלח לחתן על מנחת יין וב' אבטיחים, 2 verses, beginning: מה טוב ונעים שי זמיר שיחך.

27. על רופא שבקש שכר הרפואה מאיש נבזה; the verses are registered here as supplement to Steinschneider's collection (*Zeitschr. f. Hebr. Bibl.*, VIII, 189 and IX, 25):

בזוי עם גס־זקלה	תמהים על־חולה
לרופאיו וחקמיו	שקרו לא מלא
דמי כפר במקויר ⁶³	עניתים כי יכיר
ביותר מדמיו ⁶⁴ .	ואין פודין אסיר

28. על מצבת כמוהר"ר רבינו יונה זלה"ה, 2 verses:

אבן שהם על־ראש פנה	הן מהר חורב נחצבתי
אסק כי בי כנפי יונה ⁶⁵ .	מה־לי לשכון ארץ, שחק

29. על מצבת קבורת הה"ר יחיאל בכמ"ר שבתי הלוי, 2 verses:

מֶת יִסְבוּנִי מֶאֵד חֲבָלִי שְׂאוּל ⁶⁷	פָּתַע וּפְתָאוּם ⁶⁶ קְדֻמוֹנֵי מוֹקְשֵׁי
שֶׁבֶת וְרָדַת אֶל־בְּנֵי אָבֶל שְׂאוּל ⁶⁸ .	לוֹ מְשָׁלוֹת לְבִי יְקוּמוֹן אֶבְחָרָה

30. להראב"ע זלה"ה, 2 verses, beg.: מי בזמן זולתך, in the above mentioned MS. Prague fol. 116b anonymously with the superscription: על הבתולים.

⁶⁰ Gen. 36.39; I Chr. 1.50. ⁶¹ MS. אל.

⁶² II Sam. 16.5 and elsewhere. ⁶³ He sees a ransom in the honorarium.

⁶⁴ Comp. Ps. 139.8; 55.7; 68. 14.

⁶⁵ Comp. Ps. 139.8; 55.7; 68. 14.

⁶⁶ Comp. Ps. 139.8; 55.7; 68. 14.

⁶⁷ Comp. II Sam. 22.6; Ps. 18.6.

⁶⁸ Comp. Gen. 37.35.

31. למוהר"ר שלמה דיפיאיירה ז"ל על איש שהיה כותב 31.
זמיריך וטוב טעם לשונך. 3 verses, beg.: שירים לאיש נערך

32. על מות אברהם בכמוהר"ר יוסף ׳ יעיש זלה"ה.

ושמשו מאירה על-פני תבל כיום אַתְּמוֹל בְּאוֹר צֶדֶק וְיָרַח בְּלִי⁶⁹
אֲשַׁמַּח בְּחֶבְרֹתָם וְלֹא אֲדַע שְׂכוֹל עוֹד כְּלִימֵי אֶרֶץ וְיָרַח בְּלִי⁷⁰.

33. אם הזמן 33. להר"ש די פיאיירה זלה"ה. 3 verses, beg.:
יברח כצל לא יעמוד

34. אמור מה היא כבודה בת מלכים. 4 verses, beg. חידה נאה.

35. Without superscription, 2 verses, beg. נהר דינור
להבחין חין.

36. Without superscription the short poems 36.
and already indicated above Nos. 15 and 16.

37. אשר לאכול 37. על איש עצל והוא זולל וסובא.
הרעה.

38. במותי ימותון ידותון 38. להר' משה ׳ן אלעזר.
והימן.

39. האל תמול אמר 39. להר' יצחק אשכנזי.
ליצחק העלה.

40. לשתיל החמדה לתורה ולתעודה הר' אלעזר הכהן נרו'.
2 verses, beg. מתוקים מדבש מימי מנוחות.

41. כנפך ספירים באצבע השרים a): לצנתרת לשון הזהב הנז'.
כזהב הסגור כדברי האגור (4 verses, the third reads:
מראש שירים b); (אמריך בן-גור יאודה הישרים⁷¹
ואחר אלו השירים כתב rhymed prose, superscription: אראנו
4 verses, super- שמעו נבונים גדלך נחבאו c); (דנא כתבא
scription: ואחר שלח לי אלו השירים).

42. נדבת אנוש מוער 42. למהרי"ט ׳ן יעיש נרו'.
(rhyming word מוער) הלא מצער

43. Without superscription: a) לפניך בלי מדע [ירמון]
(מחול 3 verses, rhyming word בלי מדע);
2) בני חוצב להב c) (rhymed prose); יהי ד' אלהיך ברוך b)

⁶⁹ Comp. Ps. 72.7.

⁷⁰ From בלה; comp. Is. 51.6.

⁷¹ MS. השרים.

verses), transmitted in the name of Abraham Bedarshi and communicated by Carmoly in *Literaturbl. d. Orient*, 1850, col. 271 and by Dukes in *Orient*, 1851, col. 369.⁷²

44. שאלוני ומה זה טוב באדם, 5 verses, beg. לעמנואל, from מחברות, ch. 17.

45. לבי בתוך קרבי a) : לבחיר החמדה הר' אלעזר כהן יצ"ו (2 verses); b) חבלי זמיריך⁷³ לפני נמשכו (2 verses, superscription: (עוד לו); c) רוחי בקרבי גם לבבי (2 verses, rhyming word בוערת, superscription 'עוד לנו'); d) נערים (עוד לו על הזמן, superscription ופרחיהם יעלו); e) שירים אשר נטעה ימיןך (2 verses, superscription 'עוד לנו').

46. Without superscription: יקרו כמו זהב זמיריך (9 verses).

47. Without superscription: נביר ישאג בכל חכמה כאריה (three of the eight verses of Charisi (*Tahkemoni*, ch. 46).

48. Without superscription: ידיד האל כליל מדות⁷⁴ (two of the four verses of Charisi (*Tahkemoni*, ch. 17).

49. למהרי"ט⁷⁵ 'ן יעיש על מצבת אשת כמוהר"ר אלעזר הכהן. ל"ל, 2 verses:

76 ימי חרפי זמן אסה שלומי ומלא את־כרסו מעבורי⁷⁶
ושלחה עת מצוא נוח לנפשי ארוכה האדמה בעבורי⁷⁷.

50. מי אתה קראת ולמי a) : עוד להחכם הנו' על בת הנו' (2 verses); b) בחבלי אהבה תמשוך לבבי (2 verses, superscription לעוד לנו' לזכרה).

51. למוהר"ר חנניא 'ן יקר למוהר"ר מאיר 'ן שאנגו לאמר לו. תמול שרים שמי היה בקרבם. 2 verses, beg. שישלח לו מן הזרעונים.

52. בני פיך⁷⁸ 2 verses, beg. להר' נסים אפרים 'ן שאנגו (רואיתמו יעורי(?)).

⁷² Published also in בחינת עולם, Ferrara 1551, at the end, and in המגיד, XVI, 335

⁷³ MS. זמיריך. ⁷⁴ MS. מצות.

⁷⁵ Published in המסדרונה, II, 367.

⁷⁶ Comp. Job 29.4; Jer. 16.5; 51.34; Josh. 5.11,12.

⁷⁷ Comp. Gen. 3.17; I cannot vocalize the first word of the verse, and so the sense of the whole remains obscure to me.

⁷⁸ A needed correction; the MS. has כניפיך.

53. Without superscription: 2 verses, beg. אם האופן לך התנכר, from מחברות עמנואל, ch. 1 (where: לך התנכר; for המגור MS. has המול).

54. למוהר"ר נ' יוסף יעיש ז"ל, 2 verses rhyming with לבני למי אך כחלילים יהמה, beg. זבול.

55. Without superscription: a) דרור מצאה קן לה (2 verses of a composition which is completely presented in MS. Prague fol. 77b ff.); b) קחה שיחה לך צחה (2 verses); c) מסבה ערבה אנוש אחרי בא (2 verses, also MS. Prague fol. 117b), transmitted in the name of Solomon Bonfid and communicated by Dukes, *Literaturbl. d. Orients*, 1850, col. 571.⁷⁹

56. Two letters of introduction: a) מפי סופרים ומפי כתבים (superscription מליצה; the periods rhyme in יון); b) מה אומר לפני אדוני (superscription הלצה, addressed to a certain Samuel, ends: על כן רזי לי רזי אליעזר; the periods rhyme in יבות).

57. על הזמן, 3 verses beg. איכה אאמין לזמן = Judah ha-Levi (פ"ב, Diwan II, p. 300, No. 300).

58. כל הון אשר תחזה באנשי, 3 verses, beg. עור על הענין הזמן.

59. ממנו נדח תושיה נדחה, beg. על הכתב (Address), (rhymed prose), the letter itself is wanting, accordingly there is a lacuna between fol. 113 and 114.

60. Without superscription: a) יצורי צר רמ"ח יוצרי (5 verses); b) ארוכה מעלה נתן ומירות (4 verses); c) כמעט רגע אל כל נגע (2 verses); d) תמול תגור אמריך (3 verses).

XXI. Fol. 114a—128a: Letters by Benveniste and Vidal b. Labi:

⁷⁹ First published in שארית יסף of Joseph ben Shem Tob, Saloniki 1568, at the end.

1. כתב שלח השר דון בנבנשת ׳ן לביא לר׳ יוסף אורהבונה. על משפט אחד נעשה במלכות נאבארה מר׳ יאודה הלוי זצ״ל, beg. שלומך יענה את שלומך; comp. *Hebr. Bibl.*, XV, 56. In this interesting letter mention is made of ׳דון מאיר) and Meir Alguadez הנכבד דון שמואל ׳ן בנבנשת נרו׳ (אלוואדישו) is spoken of with great admiration. The passage quoted by Graetz VIII, Note 2 (3 ed., p. 402, note 1) concerning Juda ha-Levi reads as follows: הנה אמת הנה נכון כי בהשמע דבר דון יאודה הלוי בעורנו חי לא האמננו לשמועתו יען וביען אבותינו ספרו לנו יחרון הכשר מעשיו בכמות ובאיכות, כאשר היתה המשרה על שכמו ונתן עליו עול מלכות, דורש טוב לעמו ודובר שלום בכל לשון של זכות, וכאשר נשתנו עליו סדרי המערכות, ותהי להפך כי נהפכו עליו ציריה וחמתה נתכת, ותקופות הימים הקיפוהו ימי עני ערן ועידנין זמן זמנים, מחוסר כל לא חטא בשפתיו ולא רגל על לשונו מרוב אונים, למלא נפשו כי ירעב לא דבר סרה, ולא קלקל את השורה, לא התערב עם שונים, כללו של דבר, בשפלה ובהר, מנער ועד זקן האמת והשלום דרש דרש, אחר עשיר ואחר רש, בכל עת יהיו(!) בגדיו לבנים, צדקות אהב הצעיר בבית: It is signed: ומפשע רב היה מה׳ ומישראל נקי לביא not יהודה אבי, ׳ן לביא as Steinschneider (*Hebr. Bibl.*, l. c.) quotes from MS. H.

2. לרון בנבנשת ׳ן לביא שלחה לבנו אנביראל ולויראל ׳ן. כאשר צר לכם צר לי המקום a) בנבנשת בקראם ספר השמע (rhymed prose); b) Address: שנים ממשפחה (rhymed prose); signed: ויראל ׳ן בנבנשת ויראל(!) ׳ן לביא. Comp. *Hebr. Bibl.*, VI, 14 note 3.

3. Without superscription, presumably likewise by Benveniste, beg. מגרעת נתן (rhymed prose), letter of introduction for a poor man—Menahem? (according to the superscription in *Hebr. Bibl.*, XV, 59: נתן)—who wants to emigrate to Hebron.

4. Without superscription, presumably by the same, beginning דבר עשות צדקה פי ד' (letter of introduction in rhymed prose; the periods rhyme in מלך); comp. *Hebr. Bibl., ibid.*

5. לדון בבנשנת ו' לביא לאיש היה מעורר חתון מבחור בעל 5. על משמרת אעמודה ואמיצבה, נכסים, beg. comp. *Hebr. Bibl., ibid.*

6. כתב שלח דון וידאל ו' לביא לרבו ואלופו הר' זרחיה הלוי 6. a) ישמחו השמים אור נגה עליהם (rhymed prose, signed נ"ע); b) Address: תורה שבכתב (הצעיר ביוצקי מים על יריך ו' לביא תורה) (prose); comp. *Hebr. Bibl., XV, 82.*

7 Without superscription, letter in rhymed prose, beginning גם משלשום גם מתמול גם, signed: לביא וידאל ו' לביא; comp. *Hebr. Bibl., ibid.*

8. כי באה שמועה שמחת אחת (!) החברים, nuptial congratulations in prose, without signature, beg. עליון. ידיר ד' עור לו, *i. e.*, in MS. Prague the superscription reads: Vidal b. Labi. The following passage is cited from the contents: והגדלתי והוספתי לברך את ד' אשר נתן לי בן יקר: לפי מיעוט השנים ואולם אחי הגדול בתבונה וברעת יושב על כסא שכיות החמדה ועיני רואות.

9. כתב דון וידאל ו' לביא על פטירת אחיו נ"ע 9. ברגע קטון נהפך לאבל כנורי; comp. *Hebr. Bibl., XV, 82.*

10. אגרת תנחומין שלוחה להח' הר' זרחיא הלוי נ"ע על פטירת 10. כל עור נשמתי בי אף רוחי בקרבי, בנו נ"ע, rhymed prose, without superscription; in MS. Prague fol. 60a the superscription has שלוחה for שלחתי, the author is Vidal or Solomon da-Piera (who perhaps writes in the name of Vidal, a circumstance which may be assumed with good reason also in regard to other poems by Vidal). I intend to publish this letter elsewhere.

11. כי יצא a) לרון יוסף ו' נחמיאש על פטירת בנו נ"ע 11. פָּה, rhymed prose, the periods rhyme in פָּה, signed: בנבנשת ו' ויראל ו'); b) Address: מחמד עיניו (rhymed prose). In MS. Prague fol. 60b the superscription reads also: אחרת שלחתייה.

12. Without superscription, consolatory letter to an unknown person, beg. מקטב ישור ישוד עמקים (rhymed prose, signed: הצעיר ויראל ו' לביא); in MS. Prague fol. 61a without signature (superscription: אחרת).

13. לרב אחד הסכים לבלתי קחת כ"א ד' תלמידים ולא קיים 13. כל ישראל חברים ערבים זה לזה, beg. תנאו וכה אמרתי, signed: הצעיר ו' לביא; in MS. Prague fol. 57a without superscription and without signature. The רב had agreed with האח שמואל קראקאש (MS. Prague more correctly: אנשמואל קרישאש), who entrusted him with the instruction of his children, not to instruct more than four pupils, now this reproach is made to him: בן חמישי; further: כי בינו ובינך היתה שומה תשלחם לעתים ידועים בכל; שבוע ביתה החכם הר' שלמה דפייאירה ז"ל⁸¹ ללקוט בשבלי זמרת זמיריו שנים שלשה גרגרים כאשר תשיג ידם ומפני הקנאה הסיבות [את] לבם אחורנית והם גם הם מפני פחד תגרת ידך הנטויה עליהם נסוגו אחור מהכנס בביתו.

14. כתבתי לפלוני⁸² כמורה ומתודה את חטאי אני מזכיר כי 14. אחרו עד הנה פעמי מרכבות מליצות, rhymed prose, beg. עיני ויראל בנבנשת ו' לביא; signed: ולבי אף רוחי בקרבי.

15. לרון ויראל ו' לביא לרון מאיר אלואדיש בהפיל חחנתו 15. לפניו ישיקף השקפה לטובה על הר' פ' ופ' המחזיקים בעץ חיים; עטרת תפארת וצניף מלוכה, rhymed prose, beg. דת למו, the recommended are Jona de Maestre and his son Solomon.

⁸¹ Also here 7"ו was added by the copyist; MS. Prague fol. 57b has 7"א (= possibly (ישמרהו אלהים).

⁸² MS. מדודה.

(9 verses); *c*) אלה אוכרה ונפשי עלי אשפכה (rhymed prose); *d*) מי כמוך אור עוטה להמציא גבוהים (a מי כמוך for Purim, the last lines of the strophes, taken from the Bible, end in ין; 25 strophes, the first 11 with the acrostic אני שלמה הלוי הלוי; to be added to Davidson, *Parody in Jewish Lit.*); *e*) נאם אשר מעין המאורע (rhymed prose; end is wanting). Comp. Graetz, VIII³, p. 83; according to our superscription Solomon wrote the satire when he was still a Jew, the phrase כאשר התעו אותי proves nothing, since the author was indeed away from home.⁸³

XXIV. Fol. 134a—136b: אלו הם הפירות כסדרן, Hebrew names of fruits (but also מים, בשר, דגים, לחם, etc.) in five groups, whereupon, with the superscription ואלה השירים ואלה המחשבות להשיב לבעל המחשבות, follow 30 couplets in which the registered terms reappear. It is a trifle about which I can say nothing more definite, since the beginning and end are wanting.

XXV. Fol. 136a—b: Three short poems having the same metre and the same rhyme and belonging together, though there is no inner connection between them: *a*) עורי מליצתי בדרך אשרי (16 verses, designated as מרובע, though this designation—in its customary sense—is not justified); *b*) פלג מלא מים בעת שרב ואם (4 verses, superscription יחש); *c*) עז תדרכי נפשי בעוץ דהרי (4 verses, named סביבו); in *a*) every two verses have a rhyming word, with the exception of verses 3–6 which have one rhyming word; *b*) has throughout the rhyming word נהרי (verse 3: נא הרי); in *c*) again every two verses have a rhyming word.

XXVI. Fol. 136b—139b: A number of short poems

⁸³ Published in *Letterboode*, X, 79—84; *JQR.*, XII, 259—263. The poem ימים למתנו is also published in Landau's *יהושע הלורקי*, אגרת ר' יהושע, Antwerp 1906, p. 22.

partly by known and partly by unknown authors, partly with and partly without superscription⁸⁴:

כל הזמנים (2 verses); 2) באישים יש אשר כלו חמסים (3 verses); 3) כל תחזה עין במחמדי (2 verses); 4) משול משה והתגדל (2 verses); 5) הבט נרות הם כמאורות (2 verses); 6) יפה נוף ראו (2 verses); 7) עת יעלה נדיב ויצליח (2 verses); 8) כל ראתה עיני והביטה (2 verses); 9) לעושי טוב יהי עוזר ומגן (2 verses); 10) תאומים אם מהלל מאיר אספרה (3 verses); 11) נולדו אורים שנים (2 verses); 12) אשר ירוץ קנות שכל ובינה (2 verses, end: שאל איפה שמואל); 13) העת בזוי עם יעלה שיאו (3 verse); 14) אדם חרוץ לקראת (2 verses); 15) יצו האל למתנדב בעמו (2 verses); 16) רב טובך חיים ויפית עדי (2 verses)⁸⁵; 17) אשר ישוט לבקש (2 verses); 18) בגדי פאר יהיו בגדיך (2 verses, in verse 2: איש אמונים); 19) אמיר בשם (2 verses); 20) לא איש כמו זה יהיה עוד (!); 21) על אפריון (9 verses, superscription ושונת עמקים); 22) על תההל (4 verses, superscription תהפכות הזמן); 23) שעה נוער שער שחור (2 verses, superscription על השיבה); 24) חשק לנשיא ר' אברהם (superscription על חסדאי ז"ל):

אָבִיט בְּפִנֵי חֲמָה וְשָׂרִי עֲלָמָה כְּשֵׁנִי אֲבִנִי שְׁהֵם
אֲבַחַר מֹות לוֹ יִדְעָתִי כִּי שְׁמָה קֶבֶר אֲבִרְהֵם.⁸⁶

24) superscription ור' יאודה הלוי אמר לו על זה (the one mentioned above, XX,7):

⁸⁴ Of the poems registered herewith some are known and published, but I lack the means to indicate all the sources, and therefore confine myself to a few data only. To Nos. 2 and 30 comp. Appendix sub I; to No. 15 see the references in Steinschneider, *Hebr. Uebers.*, p. 878, n. 175 (for CB. 1304 r. CB. r. 2304) and *Katal. Muenchen*, sec. ed. (1895). p. 89. As to Nos. 26—29 and 32, which are derived from Moses ibn Ezra's *תרשיש*, and No. 31 which—according to the superscription—likewise belongs to the same poet, comp. Appendix sub II; to Nos. 36 see *ibid.*, sub III.

⁸⁵ Published in *חרחים ערבים*, fol. 8b, and in J. L. Margolis' *ספר טוב ויפה*, Frankfurt a/O. 1770, fol. 6b. In this connection it may be of interest to know that Margolis incorporated in his book many epigrams of R. Isaac ibn Alhadab without mentioning his name (See Carmoly in *הכרמל*, VI, 85).

⁸⁶ Gen. 25.10.

טוב להיותך בְּרֵאֵחֵי חֶסְדָּאֵי אֲבָרָם וְלֹא תִבוֹשׁ בְּעַד אִשָּׁה
וְדָרוֹשׁ וּבִקֵּשׁ אַחֲרֵי כָלָה כִּי הִקְדָּשָׁה לְאִגּוּשׁ בּוֹשָׁה.⁸⁷

להבזות (8 verses, superscription על חילם וישכחו כי לא יועיל הון ביום עברה
אם 26); (הבוטחים על חילם וישכחו כי לא יועיל הון ביום עברה
יסר אנוש גאה וקראהו 27) (2 verses); (2 verses); (2 verses); (2 verses);
לו יחזו 29); (2 verses); (2 verses); (2 verses); (2 verses); (2 verses);
אני השיר והשיר לי לעבד 30); (2 verses); (2 verses); (2 verses);
סוב תחזה עופר 31); (להר' שלמה גבירול ז"ל superscription 32);
(לר' משה ו' עורה superscription 2 verses, אשר רכב
שמור לולי ומכל 33); (2 verses); (2 verses); (2 verses);
ברה במר חבכה במאר עלי אמה 34); (2 verses); (2 verses);
יפה 36); (4 verses, rhyming word כבר 35); (2 verses); (2 verses);
אל תפחדו תרהו בעת תראו 37); (2 verses); (2 verses); (2 verses);
על שלות הבוגדים ותענוגיהם ותענוגיהם 38); (3 verses, superscription
מה תחרש 39); (6 verses, superscription על ענין צדיק ורע לו רשע וטוב לו בהם
לקוראים תגר ולשונם superscription 2 quatrains, חרוץ
40); (חרב פיפיות ⁸⁸, בפרוע פרעות מסים וארגוניות
לרופא כולל, מקבץ שדים ומפיהם גבורות ימלל, וכסף superscription
החולים אוסף שולל, ואל בית היין רץ וסובא חולל
for the reason given in XX, 25 I cite these verses:

רופא לְכַל־הַתְּחַלּוּאִים⁸⁹ בָּאתָ אֵךְ שׁוּא רְפוּאוֹת שׁוּא מֵאֵד הַרְבִּית
רופא אֱלִיל קוֹסִם קֶסְמִים שׁוּאֵלִי אוֹב יִדְעוּנִי אֵת וְבָם שְׂרִית
אִשָּׁף וְכִשְׁף אִישׁ אֲשֶׁר נָחַשׁ יָנִי חֹשׁ עוֹנֵנִים חוֹבְרִים לָךְ כְּרִיתִי⁹⁰
אוֹסֶף בְּכֶסֶף שׁוֹרְדִים שְׂרִים וְיָנִי בַּחַת לְמוֹלֵם בֵּית זָבוּל בְּנִית
רֹאשׁ סוֹבְאֵי יָוֵן וְשֶׁכֶר זוֹלְלֵי בְּשֶׁר שְׁפוֹת הַסִּיר שְׁפוֹתֵי⁹¹ הַיֵּית
תַּתֵּן בְּכּוֹס עֵינֶךָ וְנִבְהַלְתָּ לְהוֹן הַתֵּל⁹² לְכַל־חוֹלָה וְלֹא רְפֹאֵת
אִם יִשְׁלֹאֵל יִדְךָ רְפֹאֵה נִפְשֶׁךָ גַּם אֵת כַּחוֹלֶיךָ כְּבָר חֲלִיתָ.

⁸⁷ Catch-word: והשיב, but between this and the following half there is a lacuna.

⁸⁸ MS. פפיות.

⁸⁹ MS. תחלואים

⁹⁰ Deut. 2.6.

⁹¹ Ez. 24.3.

⁹² Perhaps we should read תתלת (fem. for masc., just as in verse 7b: את).

41) superscription: למבהיל בהוניו, ומפיל תחנה לפניו, לרפאת
:חולה גוסס, ברמיו התבוסס

פְּרָחִי כְּאַבְקַךְ דָּק וְיָךְ מְעַרְכֶּךָ חֶסֶד אֲשֶׁר תִּינַע בְּלֵב נֶפֶשׁ מְאֹד
עָרַשׁ דְּרִי לְחֻזּוֹת לְזֹאת אֵב רָם יְהִי מִנֵּן לָךְ וּשְׁכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד⁹³.

ליתום, (5 verses, superscription) לבן סורר ומשתרר ועורר (42)
הן עז (43); (אין בו מתום, סובא חולל, ואביו ואמו מכה ומקלל
לר' משה המתגבר על 5 quatrains, superscription) פניו
שבט מוסר (44); (תלמידיו בפה, ולהכות ביד מתרפה, וחיתו עולפה
ועורר אמרתי 2 quatrains, superscription) אל תמנע שר
וללמדם (3 verses, superscription) לבני יאודה למדה נא קסת (45)
את קול נגידי יענה זמיר (46); (ספר ומכתב, עליו התוית תיו
8 verses, superscription: לא' ממשוררי הזמן, מעשה ידי אמן
ועורר אמרתי, ואחת משירותיו 47) superscription and catch-word: מה; here also the manuscript has
a lacuna.

XXVII. Fol. 140a—154b: By Solomon da-Piera and
Vidal b. Labi:

1. Letter in rhymed prose, beg. ברגע קטון עזבתיך, signed:
אחיך וידאל ה' בנבנשת

2. *a*) לאחר מן החברים שלח לי אשישה קטנה מלאה יין
וידאל ה' (rhymed prose, signed: שמחתי בארוחת יין רקחך
(לביא *b*); 2 verses); in MS. Prague fol. 65a anonymously and the superscription before *b*).

3. ועוד בעת ההיא מענה לאחר מגדולי החברים הזהרנו.
בכתבו לעשות הישר והטוב ויסרני מלכת אחרי הבחורים ובית גאים
beg. ספר חזון אמרי יושר להוכיח יסדתו, rhymed prose, without
superscription; the author is Vidal or da-Piera.

4. בשם אדונו הרב ואדון אדוני נרו' לק"ק טירואיל, letter
in rhymed prose, beg. אלופים לראש הוגד לנו ושמענו
Hebr. Bibl., XVI, 88.

⁹³ Comp. Gen. 15.1.

5. כתבתי בשם החכם השר אֲדָנִי נר' אל הרב הגדול כרם ה' צבאות וכנה: rhymed prose, beg.: מורנו הר' יוחנן נר' אשר נטעה ימינו; comp. *Hebr. Bibl.*, XV, 82.

6. וכתבתי אל היקר ידידות נפשי ואור חבוש לראשי מענה על. יד שלוחה אלי יד אלוה a): כתב שלח אלי בתחלת מעשיו ועניתי לצבי ולכבוד מכל כלי: Address: b) נגעה בי (rhymed prose); חמדה (rhymed prose).

7. בהמיר ארץ, letter of recommendation, beg. רים-; the one recommended is ⁹⁴מתושבי קשטיון באמפוריאש (rhymed prose, the periods rhyme in ובמוט ימים).

8. עולם התמורה, letter of recommendation, beg. רים-; recommended is likewise ⁹⁴מתושבי קשטיון באמפוריאש (rhymed prose, the periods rhyme in בצהר).

9. בההאסף ראשי, letter of recommendation, beg. רים-; of the recommended it says: מגידים כל התלאה (rhymed prose, the periods rhyme in ומה צר ומצוק). (אשר מצאה האיש הזקן הזה שמו יצחק על אודות בנו חיים).

10. קול ה' לעיר, letter of recommendation, beg. נוח-). יקרא קול ענות (rhymed prose, the periods rhyme in אחרת).

11. מאז היתה לגוי, super-*Beitraege zu Sal. da-Piera's Leben etc.*, p. 16, until: בשם ארץ חיים (l. 14). Then there is a lacuna in the manuscript.

13. דבר סתר אשר נעלם לבבות, ומורשיו יגלו תעלומות, remnant of a poem (33 verses) whose beginning is wanting; end: כעב תעוף ויונים אל ארובות (rhymed prose, the periods rhyme in וחיש אל אהלי משכן כבודך).

14. Without superscription: a) אם מפני עקת זמני מכתי (22 verses); b) דודי חלום שירך אשר חלמת (15 verses); c) בני אל כל אנוש מספיק להפיק (3 verses).

15. החכם המשורר דון וידאל ה' בנבנשת נר' הקריב לפני, ואשכר מבכורות שירותיו מתחלפי המשקל ואין ערוך אליהם אז אמרתי,

⁹⁴ Comp. Steinschneider, *Hebr. Uebers.*, p. 787, n. 164.

beg. לבי עלח כי קרבו ימך (47 verses, the rest is wanting).

16. יבנה נוה חדוה ודלתי שערו במעוז בריח הנהי בורה, remainder of a poem (61 verses), whose beginning is missing; end: המה באפלי לי לאור אף כי מאור שמשי בעוד אחוקק. According to the following סימן, beg. אחוקק (3 verses), the number of verses should amount to באפ"י (91 or 93). Concerning the author of this poem I am not able to make any definite statement.

XXVIII. Fol. 161a—167a: After various unessential notices by a more recent hand there follow letters exchanged between Abraham Shalom, Joseph di Trani, the brothers Joseph and Yomtob ibn Jaish and a number of their contemporaries:

1. Yomtob ibn Jaish to Abraham Shalom and Joseph di Trani, address: שרי קדש אלפי צבאות צבי ישראל משוש. כל הארץ החכמים השלמים כמהר"ר אברהם וכמהר"ר יוסף נר"ו. Beginning of the letter: לבי סחרחר עובני כחי; dated בקוש' כי. Yomtob speaks of the death of his father. In a postscript we read: כי ראיתי אחרי רואי אחד מדברותיו: בכתבו להר' שלמה משמיע שלום מבשר טוב כונתו רצויה אחרי הרגל בע"ה לשכון כבוד בארצנו היה לנו למשיב נפש כי מאז נעלה כבוד תהלתכם סר צלם מעלינו לא שלונו ולא שקטנו קפץ עלינו רמ של יוסף אשר כלנו ואשר דמה לנו.

2. The reply of Joseph Trani, superscription תשובת הרב כמהר"ר יוסף מטראני נרו אל האחים הנאהבים ו' יעשים (!) בפשע ארץ רבים צרתה, beg. וחתם בה כמהר"ר אברהם שלום נר"ו. נשבת משושה.

3. The reply of Yomtob; beg.: היום ראינו מכתב אלדים; date: בקוש' יום ב' ו' לתמו השס"ו.

4. כתב הח' כמהר"ר חנניא ו' יקר ז"ל לח' כמהר"ר יוסף ו'.

כי אראה שמכים ⁹⁵ כעין נחשת מהמטיר טל נרבותם. יעיש ז"ל

5. The reply of Joseph, address: דנהירין ל' שבילי; דרשמיא הח' השלם לו תהלה דומיה כמה"ר חנניא בעיני יפלא. beg. (יהוסף ו' יעיש זלה"ה (!): rhymed prose, signed).

6. כתב הח' כמה"ר י"ט ו' יעיש נרו' להח' כמה"ר אברהם. בשבתי על צי"ר. beg. ששלוש נרו' ולכמה"ר יוסף מטראני נרו' הבשר נשרפו עצמותי מעי מעי רותחו לא יוכלו השקט מהספרו של אדם נכר נודע בשערים המצויינים בהלכה הח' השלם כמה"ר אלעזר ולהשמיע במרום קדשם איך. Notice is given: פסח זלה"ה קבלתי מהר' משה ירושלמי חמשים פרחי זהב ועל השאר לתתם תוך חדש ימים אל הגביר כהר' משה גאון י"צ.

7. האנשים: a) Title: עור להח' הנז' אל החכמים הנז'. b) letter, beg. (dated י"ח גם היום מרי שיחי; הרואים נסתרות תיקר נא נפשי ונפש תלמידיו הנאנחים: סיון השס"ו והנאנקים עיניו לנוכח יביטו מתי יבא יפוצו מעינותיו נהרי נחלי מדע והשכל ואצל מן הרוח אשר עליו רוח חכמה פי שנים להחיותם ולא לא למענם למען אהבת אביהם זלה"ה comp. above No. 1); c) Address: שרי קדש צבי צבאות. The letter was sent from Constantinople to Angora (מקו' לאנגורה).

8. חתימת הח' השלם מהר"י מטראני נרו' על אגרת בן מהר"י. בירב ז"ל (Aramaic rhymed prose, beg. בירב ז"ל; signed יוסף יוסף).

9. חתימה להאמת מנוי מזהירי⁹⁶ על השבועה, שנת השע"ג. beg. אח אשר שבועה ירא (rhymed prose, rhymes throughout in קם; signed יוסף יוסף). *i. e. di Trani*, the same holds true of all the other pieces entered below and signed with יוסף; most of the anonymous pieces, perhaps all of them, likewise belong to Trani).

10. אשר. beg. חתימה אחרת על הישיש ר' משה ישראל. signed: הצעיר יוסף נרו' חכמים יגידו.

⁹⁵ MS. שמכם.

⁹⁶ MS. מזהירי.

11. האשה הזאת המסרכת, beg. כתב לאשה מורדת בבעלה, דרכיה, without superscription.

12. חתימה על חרם שהטילו שלא לתבוע ירושות שלא כתורה, הצעיר: beg. השנ"ט, כי היכי דנמטיין מכשורא, Aramaic, signed: יוסף.

13. על הר' מרדכי בכה"ר אברהם אשכנזי על כתב חכמי מצרים, beg. כאשר שמע למצרים, rhymed prose, rhymes throughout in דין—; signed: יוסף.

14. Without superscription: a) Title: נר אלדים; ברקיע השמים; b) אחזו מתני הלחלה, letter of consolation, rhymed prose, without superscription.

15. Without superscription: a) Title: נר אלדים; ברקיע השמים... כמה"ר חייא מלכא לעלמין חיי זה הר' מנשה עשוק (from the contents: לקול האות הראשון בדם נפש... שלח ציון הח' כ"ר יחיאל אותם יום יום ידרוש למען ציון לא אחשה מהקריב כל הנדר ונדבה ליד הה"ר אברהם פולאשטרו ובפרט הנדבה של הק"ק דבעו מניה דמר ימהר יחישה מעשהו signed: יוסף).

16. תורת אלדיו על לבו חרושה, להר"י אספריאל, title: ומה שעשתה חכמה עטרה לראשה הח' נרו' the letter is wanting.

17. לובש בגדי ישע (rhymed prose); title: להר"א כהן נרו' a) זאת להודיע אל מעלת הדרתם באשר עתה מקרוב באו אלינו החכמים שלוחי דרחמנא מעיר הקדש יצאו להחיש מפלט לעם היושב בה העמוסים מני בטן מק"ק צפת תו' החכם השלם כמה"ר משה קשטלין ומירושלים יכוננה עליון זוגה דרבנן דשלחו מתם הח' הנעלה יחיאל מונטילי והח' הנעלה כה"ר יחיאל בכ"ר (!) אשכנזי יצ"ו without superscription. This letter forms an interesting contribution to the history of money collections for Palestine and also to the knowledge of conditions in the Holy Land at the beginning of the 17th century.

21. לאנדירנופולי על הח' כמה"ר יחיאל רננו עליו על נרבת. עמודי שמים וחילם כברקים ירוצצו. beg. ההקדש אשר שם בכליו (the writer of the letter defends the accused and mentions: על דברת בני האדם הרחיבו פה... על הח' כה"ר יחיאל מונטיליץ... ; נרו' על מגבת ביקור חולים שובה זה כמה שנים... without signature).

22. והשתא דגבה. beg. כתב להח' הר' משה סאניש נרו'. טוני בין יוסף; signed: טוני בין.

23. Without superscription and signature, *a*) title: 'יועץ פלא וחכם חרשים... הח' השלם כמה"ר יצחק נרו'; *b*) letter beg. הח' הנעלה הר' (recommended is שר צבא ד' עתה באתי beg. צמח... אשר נתגורר פה אתנו... כי כן זה דרכו בהיותו על ארמת... (הקדש היא חברון...).

24. להחכמה"ר יוסף נרו' על ק"ק עליון שהלכו להתפלל. שמעה אזני ותבן עתה מקרוב קרא ערער שם בכרושה. beg. בת"ת... והנה הח' השלם כמה"ר משה. Mentioned is הצעיר יוסף; signed: נרו' ידעתיו מאוהבי שם תהלתו...).

25. Without superscription, *a*) title: נחל נובע מקור; *b*) letter, beg. הכמה... הח' השלם כמה"ר משה נרו'... ומה גם עתה הצעיר יוסף; signed: לימים ראשונים אותותיו אותות בבא הבן יקיר אברהם יצו'... מה יקר חסרך בעשותך נוראות חסד לאברהם... ובמקום אשר עמדתי שם שאלוניקי יע"א גרסה נפשי לתאבה להשתעשע עם מכ"ת... ואם היו פני מועדות לשוב אל מקומי ידרוש נא כיום; *c*) את שלום תורת החכם השלם נור הקדש כהר' יום טוב אלבעלי *d*) לבני יצו' *e*) להרמ"ק; *d*) להרמ"ק.

26. יען משח ד' אותך. letter beg. להר"י פרונציפאל. without signature.

27. עם מרעיתו וצאן ידו... הח' המופלא כמה"ר; שמואל נרו'; the letter pertaining thereto is wanting.

28. אוהב וריע לעתות כאל. letter, beg. להר' שלמה נרו'. ימצא, without signature.

29. מק"ק לבלין, אל האלוף ר' מרדכי מק"ק לבלין, letter in rhymed prose, beg. נודע ביאודה עוזו ונפלאותיו. signed: הצעיר יוסף. Noted is: וע"י האח נפשנו החכם השלם בנן של קדושים נרו' אשר תמיד יעלה פיו תהלתו כתבתי אגרת קטנה בשלחי הספרים אש חמשים מחן טוב עם כר' משה חן טוב (Ven. 1605)?

30. Without superscription, *a*) title: נר אלדים... *b*) letter, beg. איש אל ירד ואל יוכח איש. signed: הצעיר יוסף; *c*) postscript: אם החכם הר"מ גם פה לא עשה מאומה אל יתמה החפץ....

31. Without superscription, *a*) title: דזיו לי' כבר *b*) letter, beg. כי אעבור בסך ימים... כמ"ר משה נרו' יוצרו, breaks off after the first five lines.¹⁰⁰

¹⁰⁰Notes 14, 17, 47, 55, 58, 82, 75, 79, 73, and 85 were added by Dr. Israel Davidson, who read the proofs at the request of the author.